

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 47-48 (8632)

24 НОЯБРЬ

2016 йыл

КИШИ ЮМА

КАРАША АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

ДР АЪКИМБАСЫ

Р.Абдулатипов фестивальде катнаскан

Оъткен юма Махач-калада Дагестан Республикасынынъ Аъкимбасы Рамазан Абдулатиповтынъ колтыклавы эм ДР Маданият министрствосынынъ эм Поэзия театрынынъ уйгынлавы ман «Дагестанды данъ-клап йырлаганлар» деген биринши Республикалык театрлык фестиваль-конкурсы болып озды.

Фестивальдинъ шатлыклы ашылувыннан сонъ йыйылганларга оззининъ соьзин Рамазан Абдулатипов каратты.

«Акыйкатлык, ыспайылык, яхшылык, суьйимлик – поэтлер дайым да бу идеалларды данъклайдылар эм бизди, аьдемлерди, бир-бириси мен ийги танъ катнасувларга коьнйиллендиредилер. Дагестанда кайсы заманда да авылдас пан, конак пан катнасувдынъ йогары маданияты тутылган, сол аьдетлерди коьтергиш-лемеге эм оьрлентпеге керек болады. Бу ягыннан бизге поэтлер коьмек этпеге тийисли. Дагестан эм савлайы россия поэзиясы – бек бай эм сол байлыкка бизим аьдемлерди ювыклатув керек. Бизде Магомед Ахмедовтынъ етекшилиги мен бек ийги Язувшылар союзы бар. Дагестан ушин келектегиге ялгыз бир йол бар – ол маданияттынъ, туьзилестинъ йолы», – деп белгилеген регионнынъ Аъкимбасы.

Конаклар алдында конкурстынъ жюри председатели Виктор Малыгин, Дагестан Театр аьрекетчилер союзынынъ председатели Айгум Айгумов шыгып соьйлегенлер.

Поэзия театрынынъ художестволык етекшиси, Дагестан халк поэти Магомед Ахмедов те каравшыларды фестивальдинъ ашылувы ман кутлады. «Бизим фестивалимиз ямагаттынъ эсин поэзия асабалыгына каратады, актер эм режиссер усталыгынынъ энъ ийги етимислерин таралтады, дагестан сцена саниятынынъ аьдетлерин янъылык, эксперимент, янъы кеплерди эм художестволык карарларды излевлер аркасы ман оьрлентеди», – деп белгилеген М.Ахмедов.

«ШОЪЛ ТАВЫСЫ» ГАЗЕТАСЫНА – 85 ЙЫЛ

Кутлавлар

Дагестан Республикасынынъ Баспа эм информация министрствосыннан эм озимнинъ атымнан «Шоъл тавысы» газетасынынъ коллективин ак юректен 85 йыллык мерекеси мен кутлайман.

Сол йыллар ишинде газета тек сырт Дагестан еринде яшайтаган ногай халкынынъ бир неше несиллери ушин тувыл, савлай Россияда эм шет элдерде яшайтаган ногайлар ушин дос, маслагатшы, насихатшы болды.

Газета миллет баспасынынъ, Дагестан халкларынынъ тилининъ эм маданиятынынъ ийги аьдет-йорыкларын саклава оз уьлисин косады. «Шоъл тавысы» буьгуьнлерде – ол озьи мен граждандык, тынышлык эм патриотизм мырадларын алып баратаган республика шыгармаларынынъ бириси.

85 йыллык мереке газетадынъ янъы етимислерге етисуьв йолында япсар эсабында болсын, а окувшылар саны йылдан-йылга артсын. «Шоъл тавысынынъ» коллективине савлык эм онъайлык – коьп йылык шешекейленуьв!

Б. Токболатова, ДР Баспа эм информация министри.

* * *

«Шоъл тавысы» республикалык газетасынынъ сыйлы мерекеси мен баьри ногайларды, дагестаншыларды кутлайман!

Озининъ ис оьмири бойында «Шоъл тавысы» тек Ногай районьнда тувыл, сав Дагестанда эм Россиядынъ туьрли регионларында яшайтаган ногайлардынъ миллет баспа органына айланган. Газета республикада эм элимизде миллетлер ара катнасувларды ийжилендируьвге эм беркитуьвге уйкен уьлисин косады.

Баьриньизди де эстеликли озгерис пен кутлай берип, армаган да бийик уьстинликлерди, тынышлыкты, илгери оьрленуьвди эм узак оьмирди йорайман!

Т. Гамалей, Дагестан Республикасынынъ миллет политикасы бойынша министри.

* * *

Оьрметли «Шоъл тавысы» республикалык газетасынынъ бас редакторы Эльмира Юнусовна эм редакция коллективи, сыйлы газета окувшылары эм авыл хабаршылары!

Сизди баспа органынъыздынъ сыйлы мерекеси мен кутлайман.

85 йыллык ис оьмири узагында шыгатаган республикалык ногай тилиндеги газета ногай халкынынъ оз еринде янъы яшав курувынынъ, билимсизликти тайдыруьвда, миллет кадрларды аьзирлеьвде, авыр соьгьс эм оннан сонъгы туьзитувьв йылларында тарих белгилевшиси болып келген. Аьлиги заманларда миллет баспа органы маьнели социал-экономикалык программаларды, республикады оьрлентувьв приоритетли проектлерди яшавга шыгаруьвда, халклар ара терроризмге эм экстремизмге карсылык этуьвде, Россиядагы ногай халкынынъ тилин, адабиятын, маданиятын эм аьдетлерин саклава эм оьрлентувьвде белсенли куллык юритеди.

Сизинъ баьриньизге де берк ден савлыкты, эндиги де уйкен ис эм оьнер уьстинликлерди, шат байрам коьнйлиди, наьсипти йорайман.

В. Деревянко, Дагестаннынъ Сырт территориаллык округындагы ДР Аъкимбасынынъ Толы ыхтыярлы ваькили.

Сыйлы Эльмира Юнусовна!

Россия ногайларынынъ Федераллык миллет-маданият автономиясы Сизди эм сизинъ тынак коллективти «Шоъл тавысы» республикалык газетасынынъ 85 йыллыгы ман кутлайды.

Газета тарихи – ол Элимиз бен бирге онынъ баьри сынавларын эм кыйынлыкларын, енъуьвлерин эм уллы ислерин оьткен савлай бизим районьмыздынъ тарихи. Газета дайым да уйде энъ суьйикли конак болган, онынъ аьр номерин кызыксынув эм шыдамсыз куьткенлер. Ол затка, соьзсиз де, редакциядынъ сыйлы ветеранлары, яратувишылык эм технический куллыкшыларынынъ аркасы ман етисилген.

85 йыл ишинде газетадынъ тыскы коьрки туьрленди, журналистлер несли авысты, ама туьрленмей калады бир зат – коьтерилетан темалардынъ актуальностьлиги, озь окувишысына ак ниетлик эм алаллык, районда болганлай, республикада да орын табатаган баьри затларга яны авырувы.

«Шоъл тавысы», ямагатта болатан энъ актуальти затлар акында билдирип, халк кызыксынувларын эм сенимлигин яклавын бардырады. Россия Федерациясынынъ бес субъектлеринде яшайтаган халкы ушин бирлик информациялык ер туьзеди, халкты бириктируьвге, онынъ тарих, маданият аьдет-йорыкларын кайтадан тургузуьвга, тилин оьрленуьвине, Дагестан Республикасынынъ халклары ара миллетлер аралык макулласувды эм дослыкты беркитуьвге салдарлы уьлисин косады.

Куваныш пан газетады саклап эм аталык журналистикадынъ энъ ийги аьдет-йорыкларын арттырып болган газета куллыкшыларынынъ йогары кеспилик усталыгын белгилеймиз. Ол зат газетага керекли эм кызыклы болмага эп береди.

Газета куллыкшыларына берк ден савлыкты, наьсипти, кызыклы эм етимисли куллык этуьвди, яратувишылык ниетлериньизди яшавга шыгаруьвды эм янъы разылыклы окувшыларды йораймыз.

К. Янбулатов, Россия ногайларынынъ ФНКА Оьр Советининъ Председатели.

Миллетимиздинъ баспасынынъ оьктемлиги

Газета тек бир куьн, а, тувра айтканда, баьриси бир неше саьат яшаса да, газета сыдыралары бир кере окылып эм кайтаралап окылмаса да, окувшыга газетадай болып оьзининъ куьшли себеплигин тийгистип болатанга бир баспа соьзи де йок. Сондай болып, уьйкен эс каратув ман эм коьлем окувшылар саны ман окылатанга кайдай да болсын бир баспа шыгармасы да йок.

Газета оьз окувшыларынынъ эс каратувларынынъ эм кызыксынувларынынъ баьри саьвлелерин йыяды.

Муннан 85 йыл артта алдынгысы Караногай еринде ногай халкынынъ тарихинде биринши кере ана тилинде газета шыгып баслайды.

Халк эсинде алыстагы 1931-нши йыл, ноябрь айы. Терекли-Мектеб авылында, биринши редакция эм типография туьзиллип, ана тилинде бир бетли «Кызыл Байрак» деп аталып латын арыплары ман газета шыгарылып баслайды. Барганнан-барган сайын онынъ материал-техникалык негизи оьседди, эм «Кызыл Байрак» газетасы 35 йыл ишинде Караногай районнынъ экономикасын эм маданиятын оьстирувде уьйкен маьнели орынды тутады.

Уллы Аталык согысы йылларында ногай газетасы, савлай халкымыздай болып, «Баьри зат та фронт уьшин, баьри зат та Енъуьв уьшин!» деген шақырув астында аьрекет эткен. Оьзининъ аьр бир номеринде Енъуьвге халкты кайрап, аьдемлердинъ йигерлиги, кайратлыгы акында язып турган.

1965-нши йыл газетамыз «Шоьллик маягы» деп аталады, а 1991-нши йылда бизим ногай баспасына уьйкен сый-оьрмет этилген: газетанынъ аты «Шоьл тавысы» болып, ол республикалык статусын алады. Сондай ис йолын оьткен биринши ногай газетасы баьримизге де эстеликли, маьнели эм сыйлы. Ол 85 йыл ишинде шоьлдеги оьз халкы ман, Ногай (Караногай) атлы районы ман бирге оьрленген эм несилден-несилге халкымыздынъ бас маслагатшысы эм уйгынлавшысы болып келген.

Ана тилиндеги газетамыздынъ дуныя яры-

гына энущине эм 85 йыл ишинде тувган газетамыз оьзининъ бай эм терен ойлы иштелиги мен, оьзининъ коьрклиги мен халкымыз арасында тийисли орын тутува етискенине туьрли йылларда билимлин, юрек яныплыгын, тувган ерине эм ана тилине суьйимлиги мен кыйынын аямай куллык эткен журналистлердинъ бир неше несиллери оьз себеплигин эткенлер. Олардынъ оьткир калем астынан шыккан кызыклы макалалар халк яшавын ийгилендирувге каратылган исти онълавга, районнынъ экономикасын эм маданиятын оьрлендирувге, яшавшылардынъ эдап, анъакыл байлыгын оьстирувге косымын эткен. Коьплер буьгуьнлерде арамьзда йок болсалар да, олардынъ аьр бирининъ аты белгилли эм газетанынъ йылазбасында дайым да сакланаяк.

Ййги газета куллыкшысына айырым ис оьнершилиги керек болады. Олай дегенимиз, онынъ ис талаплыгын, аьрекетин эм ашык аьлинде куллык этип бажарувы, язып болув оьнершилигининъ туьрли яклыгы бас орында болмага тийисли. Бу баьри касиет белгилери 85 йыл ишинде ногай тилиндеги газетамыздынъ дуныя ярыгына энущине себеплик эткен эм буьгуьнлерде этетаган аьдемлеримиз де бар, эм аз да тувыл. Дайым да бизим эсимизде ногай баспасынынъ негизин туьзген эм оны уьйкен яшавдынъ йолына аякландырган авылдасларымыз – биринши «Кызыл Байрак» газетамыздынъ редакторлары А. Аджибаев, Б. Абдулин, Ягудин, Д. Курми-

ев, К. Муллаев, А. Алимов, Б. Аджигельдиев, К. Кокоев, К. Оразбаев, М. Отаров.

50-нши–80-нши йылларда халкымыздынъ миллет интеллигенциясын оьстирувде эм оьрлентуьвде А-Х.Ш.Джанибеков, М.Курманалиев, З. Кайбалиев уьйкен аьрекет этдилер. Газетамыз бу ерде де алды йолында. Онынъ бетлеринде ногай язувшылары Ф. Абдулжалиловтынъ, С. Капаевтынъ, сонъында К. Оразбаевтынъ эм Г. Аджигельдиевтынъ, А. Култаевтынъ, Кадриядынъ, М.Авезовтынъ, М. Кожеевтынъ, М-А. Хановтынъ, Г. Бекмуратовадынъ эм оьзгелердинъ ятлавлары, поэзалары, эскеруь-

влери, хабарлары, ногай аьлимлери А. Сикалиевтынъ, Д. Шихмурзаевтынъ, Р.Керейтовтынъ,

Д.Кидирниязовтынъ илми куллыклары баспаланды. Бу ниетли йолына «Шоьл тавысы» бу куьнге дейим де алаалыгын саклайды.

«Шоьл тавысы» ногай газетасына мен узактагы 1984-нши йылда келдим. Сол затка уьйкен себеплигин тийгистти сол замандагы КПСС Ногай РК экинши секретари Зинаида Анваровна Коштакоева. Эсимде: ол, мени редакцияга алып келип, меним акымда оьзининъ ийги ойын айтты, ис коллективи мен таныстырды. Сол заманда редакцияда зейинли журналистлер М.Отаров, К.Оразбаев, А. Алимов, А. Даутов, М. Етмишев, Р. Ораков, М. Авезов, М. Кожеев куллык этетаган эдилер. Бу яратувшылык коллектив сырасында мен ялгыз кыскакы эдим. Соннан бери 32 йыл озды, эм сол заман ишинде мен коьп редакторлар етекшилиги астында аьрекет эттим эм аьли де этемен. Олар – ногай газетамызды 10 йылга ювык заман басшылаган Сейдахмет Рахмедов, йогары ис орынларды бийлеп

аьрекет этип, республика эм район еринде аты белгилли болып калган Динислам Адисов, окувшыларга ана тилин уьйретуьв эм ога суьйимлик тувдырув уьстиндеги аьрекетке савлай яшавын багыслаган Каирбек Юмартов, Насими атындагы баргыдынъ иеси, аты-даны белгилли шаиримиз Мурат Авезов эм «Шоьл тавысы» ногай баспа органын 22 йыл басшылаган зейинли ногай шаири Магомед Кожеев.

Буьгуьнлерде ДР-нынъ «Шоьл тавысы» республикалык газетасы» ГБУ етекшиси – ДР-нынъ ат казанган маданият куллыкшысы, РФ Журналистлер союзынынъ агзасы, Дагестаннынъ «Алтын калем» баргысынынъ иеси, бир неше китаплер («Летаргический сон», «Янымнынъ уьлерткиси») Эльмира Кожеева. Ол – «Шоьл тавысы» ногай газетасынынъ 21-нши редакторы, ога дейим онынъ басында тек эрлер турганлар. Газетамыздынъ етекшиси эсабында биринши кыскакы болып, ерли редакцияда аьрекетин баслаган Эльмира Юнусовна Кожеева халкымыздынъ миллет баспа органынынъ данькы тарихине яркын бет болып кирегине сенемиз.

85 йыл узагында «Шоьл тавысы» газетамыз оьз окувшылары ман тар байланыста, эм бу куьнлерде халкымыз арасында онынъ сыйы бек уьйкен.

«Кызыл Байрак», «Шоьллик маягы», «Шоьл тавысы» – халкымыздынъ уьш несили, уьш заман белгиси. Олар халкымыздынъ маданиятынынъ оьрленуьвинде, ногайымнынъ миллет сезимин ашык билдируьвинде уьйкен орынды тутадылар.

Л. УРАЗАЕВА,

«Шоьл тавысы» республикалык газетасынынъ яваплы секретари.

Санлар эм фактлар

* 1931-нши йылдынъ ноябринде Караногай районнынъ Терекли-Мектеб авылында ДАССР ВКП(б) обкомынынъ эм Оьр Советининъ Президиумынынъ карары бойынша ногай тилинде «Кызыл Байрак» («Красное знамя») газетасы дуныя ярыгына шыгарылып басланган.

* Баслапкы йылларда газетады шыгарув бойынша яваплылык ВКП(б) Караногай РК куллыкшылары Б.Заровка эм Назаровка салынган.

* 1934-нши йылдынъ 15-нши ноябринде «Кызыл Байрак» ногай газетасынынъ биринши редакторы этилинип партия райкомынынъ инструкторы АбдулМежит Аджибаев беркитилген.

* Туьрли йылларда ногай белгилли совет эм партия куллыкшылары, адабиятшылар К. Муллаев, Д. Курмиев, Абледи Алимов, Б. Аджигельдиев, М. Отаров, О. Мурзалиев, К. Кокоев, К. Оразбаев, А. Юсупов, Алев Алимов, С. Рахмедов, К. Юмартов, Д. Адисов, М. Авезов басшылаганлар.

* 1991-нши йылдан алып ногай газетасы «Шоьл тавысы» («Голос степи») дуныя юзине эндирилип басланган.

* 22 йыл узагында (1993-нши-2015-нши йылдынъ йй мезгили) «Шоьл тавысы» ногай газетасынынъ белгилли ногай шаири Магомед Кожеев бас редакторы болган.

* 1996-ншы йылда «Шоьл тавысы» газетасына республикалык статус берилген.

* 2015-нши йылдынъ июнь айынан алып ногай халкынынъ газетасын ДР Журналистлер союзынынъ «Золотой орел» баргысынынъ иеси Эльмира Кожеева басшылайды. Ол газетадынъ тарихи бойынша бу ис орында биринши кыскакы.

БАБРИ ЭЛЛЕРДИНЪ ПРОЛЕТАРЛАРЫ БИРЛЕСИНИЪ

КЫЗЫЛ БАЙРАК

БАБРИ ДЕ ЭЛЛЕРДИНЪ ПРОЛЕТАРЛАРЫ БИРЛЕСИНИЪ

ХАЛК БИРИКСЕ – ЭЛ ТУЪЗИЛЕР

ШОЬЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ПАПАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Кутлавлар

«Шоһл тавысы» республикалык газетасынын сыйлы коллективи!

«Ногайский район» МО Депутатлар Йыйыны эм администрациясы Сизди «Шоһл тавысынын» 85 йыллыгы ман ак юректен исси кутлайдылар.

Бу баъри йыллар бойына газета маънели борышты толтырган – Ногай районынын ямагат-политикалык, экономикалык эм маданият яшавында болган бас өзгеришлер акында өз окувишыларына билдирген. Эсли ясына карамастан, «Шоһл тавысы» газетасы сыйлы эм керекли. Газета бетлеринде дайым да аьлиги маънели маъселелер бойынша туьрли ой-токтасларга эм эркин эрислесуьвге ер бар. Баспа шыгарма сондай сый эм ямагат маънелиги барлыгы – шынты яратувишылык аьрекет этуьв.

Коьрки ягыннан туьрленип, янғы темалар коьтерип, газета дайым да йогары маданиятты эм эдаплыкты яклавишы, йогары сезимлер киритилген баспа шыгармасы болып кала береду. Редакция коллективи сырасында дайым да өз исин суьйгенлер, етисилгенде токтамай, алдыга ымтылыслы аьдемлер ислегенлер эм ислейдилер.

Сизге арымастан кыйын салганынъыз уьшин, районынын яшавын дуьрыс эм заманында коьрсететеганынъыз уьшин разылыгымызды билдиремиз.

Газетадын савлай коллективине уьстинликлерди, ден савлыкты, онъайлыкты эм армаган да ак ниетли исинъизде яратувишылык етимислерге етискенди йораймыз.

«Ногайский район» МО аькимбасы К. Янбулатов
«Ногайский район» МО администрация аькимбасынын куллыгын юритуьвиши Р. Шангереев

«Шоһл тавысы» газетасынын редакциясынын баъри куллыкшыларын газетадын биринши номери шыкканлы 85 йыллык мерекеси мен ак юректен кутлайман. Буьгуьн, бизим яшавымыз информация ман толганда, ямагатта болатеган затларга баспа соьзи себеплигин тийгистетеганына баа беруьв кыйын. Сол узак заман газета тек районнын туьвль, республикадын да энъ актуальли сораьларын эм маъселелерин коьтерген эм язып келген.

Шыгармадын сондай сыйы эм ямагат маънелиги болганына шынты яратувишылык куллык юритилетеганнын аркасы ман етисилген. Сондай эсли ясына карамастан, сизинъ газетанъыздын аьлиги заманда да керекли. Онынъ бетлеринде туьрли темаларга коьп кызыклы эм пайдалы макалалар бар. Коллектив етисилгенде токтамай, дайым да оьрленуьв уьстинде аьрекет этетеганы бек маънели.

«Шоһл тавысы» – Ногай районынын яшавын туьрли яктан заманы ман яркын эм дуьрыслык аьлде коьрсетуьв кеби. Сизинъ куьнле-куьнлик кыйынынъыз, дайым да керекли болып, тийисли баалансын.

Ак юректен редакция коллективине баъри ийгиликлерди, армаганда яратувишылык оьсуьвди, окувишылар санын арттыруьвди йорагым келеди. Сизге уьстинликлерди эм дайымлык оьрленуьвди йорайман.

Эльдар Карагисиев, «Бабаюрт районы» МР аькимбасы.

Сыйлы «Шоһл тавысы» республикалык газетасынын коллективи, ногай халкынын ямагаты!

Сизди 85 йыллыгынъыз бан кутлайман.

«Шоһл тавысы» оьзининъ 85 йыллык йолында коьп затлар коьрген эм сав халк яшавын язып келген. Кыйынлы вакытлар да болганлар. Ама кайдай заманлар болса да, газета баъри сынаьларды йигитлерше оьз халкы, сав элимиз бен бирге оьткерген. Буьгуьнлерде оьзининъ оьнер исини мен тувган халкын янғы уьстинликлерге, оьрленуьвге онълайды.

Сизге, аяьлы коллегалар, узак оьмирди, коьп етимислерди, яхшылыкты, куванышты, ийгиленуьвге кенъ йоларды йорайман. Мерекенъиз бен!

А. Зимин, «Тарумовский район» МО администрациясынын аькимбасы.

Баалы коллегалар! «Шоһл тавысы» республикалык газетасынын баъри куллыкшылары, окувишылары, хабаршылары!

Ногайлар айтканлай: «Ясынъыз хайырлы болсын!».

Аьр бир аьдемнинъ, солай ок баспа органынын да мерекели өзгериши – ол эстеликли тарих белгиси. А газета кайсы заманда да халктынъ, элдинъ яшавы акында язуьвы ман айырым сыйлы эм сол ок заманда кыйынлы яваьлы борышты толтырады. Сол борыш – ол озган ислерге сый этуьв, келеектегиге кенъ йолды ашуьв.

Аьр биринъизди эстеликли шатлыклы өзгериш пен кутлайман. Сизге миллетинъизге керекли исинъизде янғы уьстинликлерди, уьйкен куьш-куватты, ян-коьнъил даьвлетти, эмишликти, берекетли яшавды йорайман.

А. Погорелов, «Кизлярский район» МО аькимбасы.

БИЗИМ ХАБАРЛАСУВ

Яшавларын тувган газетага багыслаганлар

«Шоһл тавысы» республикалык газетасы тек районимызда тувьл, савлай республикамызда ана тилинде шыгатаган ялгыз газетасы болып келеди. Бу куьнлерде биз газетамыздын сыйлы 85 йыллык мерекесин белгилеймиз. «Шоһл тавысын» бу заманга сосындай аьлге еткерген эм аькетип бараятканларымыз акында мен айтпай болмайман. 85 йыл. Бу йыллар ишинде газетамыздын кайдай куьнлери де болды. Яшав оьрленуьви мен бирге редакциядын куллыгы да туьрленеди, янғылыклар да болады. Газетамыздын редакциясында оьз яшавларынын 30 йылыннан артык заманын редакцияга багыслаган аьдемлеримиз сол куьнлерди йылы эскердилер, янына якын эскеруьвлери мен бизи мен де боьлисдилер.

Магомед Кожаяев 1993-2015-нши йй. «Шоһл тавысы» газетасын бас редакторы, Россия Журналистлерининъ, Россия Язувишыларынын союзларынын агзасы.

«Шоһл тавысы» газетасын акында айтканда, меним савлай яшавым шынты эм толы кепте газета ман байланыслы деп айтпага боламан. 1968-нши йыл, мен 7-нши класста окуйтаган эдим, «Совет аьдеми» деп аталган биринши ятлавым ногай тилинде шыгатаган газетада баспаланды. Оьзек те, ол мага уьйкен куваныш эди.

Институтта окуйтаган йылларымда язгы таркаьларга шоьлге кайтканда, мени эки айга редакцияда ислемеге шаьыратаган эдилер. Институтты кутарып келгенлей ок мени редакцияга куллыкка алдылар. Соьйтип мен «Шоһл тавысы» газетасын редакциясында корректордан алып бас редактордын куллыкларында иследим.

Оьзек те, газетада ислеген йылларымда коьп өзгеришлер болдылар. Яшавды да мен редакцияда ислей келип оьттим эм билдим. Ногай халкынынъ алатар да, хасетин де газетада ислей туьрып, билдим эм таныдым. Тарихине де, аьлигисине де оьктемсидим эм кайгырдым.

Редакцияда коьплеген ийги аьдемлер мен бирге иследик. Олардынъ аьр кайсысынынъ эм редакциядынъ яшавы акында кыска макаламада хабарламага ер тар, мен сол борышымды «Йыллар эм йоллар» деген повестимде толтыраман.

Кыскасыннан айтканда, газетада мен корреспондент, боьлик заведующийи эм бас редактор болып коьп йыллар куллык эттим. Элбетте, бас деп газетада куллык этуьв, боьтен де, типографияда, бек кыйын эди. Юмада уьш номер шыгады. Бир номерге болгандай сыралар линотиплер мен коргайга куйылып, йыйылып уьлгирилмейди эм газетадын номерининъ шыгуьвы кешки 10-12, бирерлерде туьнги 1 саьатке дейим калатаган эди. Ол заман бир неше куллыкшылар – корректор Азиеьт Башиева, Наьсипхан Машавова, печатницалар Насият Магомедова, Сыйлы-

Любовь Уразаева «Шоһл тавысы» газетасынын яваьлы секретари, Россия Журналистлер соьзынынъ агзасы.

– Мен редакцияга куллык этпеге узактагы сексенши йылларда келгенмен. Сол заманда газета кол ман эм линотип деген машинасы ярдамы ман йыйыла-таган эди. Олай деген, айырым литерлардан (арыплардан) эм белгилерден соьзлер, сыдыралар, савлай макалалар йыйналганлар. Яде иритилген коргай-дан линотипте соьз сыдыралары йыйналып, тизилип салынып, газета бетлери туьзилгенлер.

Ол заманда мен редакциядынъ яратувишылык куьбинде ялгыз бир кыскаькы эдим, мундагы баъри журналистлер де ясы бойынша меннен коьпке уьйкен, кайбиревлери атам ман яслы эдилер.

Мага газета номерин шыгаруьв уьстиндеги коллектив аьрекетине тергев салуьв борышын толтырмага керек эди. Олай деген, ис нызамлыктынъ тийисли дережесин канагатлав, секретариатка журналистлердинъ макалалары белгилеген болжалга, кешиктирилмей берилгенин тергев, аьр бирисин окуп шыгуьв эм, керек болса, туьзетуьвлер этуьв, макетлер ясап, типографияга йиберуьв эм сондай баскалар.

Бу ерде мен мунавдай затты белгилер эдим : ис нызам редакцияда йогары дережеде туттылан, ис заманында байыр маъселелер шешилмеген. Аьжейипке калдыратаган эдилер мени сол замандагы ис йолдасларым : яшавынъ 40 йылын тувган газетасына багыслаган белгилли ногай язувшысы Куруптурсын Башиевич Оразбаев, оьмири бойынша тек етекши ис орынларда аьрекет эткен, ис эм соьгыс ветераны Муса Аджигайтарович Отаров, зейинли журналист Алев Атабаевич Алимов эм баскалар мага: «Кызым, мен редактордынъ тапшырмасы ман аьне яде мине ерге барып келейим», – деп айтаган эдилер. Мага, оьзек те, аькис эди ама меним яс экениме карамастан олар оьз аьрекетлерин меним ис борышларыма коьре мага бойсынув ман юриткенлер : ис заманын иске багыслаганлар, секретариатка макалалар беруьв болжалан тутканлар, меним аьр айтканымды ерине еткерип, сапатлы толтырганлар. Ол зат олардынъ иске уьйкен яваьплылык пан карайтаганын белгилейди.

Газетасын заманында кызыклы болып шыкканын суьйип, олар иске толысынша берилип аьрекет эткенлер, олардан уьйренгенмен мен журналистлик кеспи усталыгына. А ногай тилининъ енъил тувьл грам-

матикасына (орфография, пунктуация, лексика, морфология эм синтаксис) бойынша бизди ана тил эм адабиат окутуьвысы Оьлмес Кусеповна Толубаева окуткан. Ол тувдырган бизде ногай тилине суьйимликти, ол уьйреткен бизди ана тилинде оьз ойын айтып эм янғылыс этпей язып...

Бар эди сол заманда суьйикли исин суьйими мен толтыратаганлар.

«Шоһл тавысынынъ» аьлиги яс журналистлерине кеспи усталыгын, калем оьткирлигин йорайман.

Азиеьт Башиева – «Шоһл тавысы» газетасынын корректоры.

Юрегимдеги ана тилине уллы суьйимим меним бактымды ногай тилинде шыгатаган «Шоһл тавысы» газетасы ман байланыстырды.

«Шоьблик маягы» газетасынынъ редакциясына мени 1973-нши йыл аданасым Анварбек Култаев, мунда бир кесек заманга корректор куллык бар, уьйрен деп, аькелди. Куллык бек авыр эди, аьдемлер де коьп, коьбиси ясуьйкенлер, белгилли шаирлер, Уллы Аталык соьгысыннынъ катнасуьвышылары – Муса Отаров, Абдулла Юсупов, Куруптурсын Оразбаев, Рашид Ораков эм баскалар. Соьйте-соьйте суьлп та келди. Сол куьннен бери 40 йыл озганын да билмей калдым. Сосы заман ишинде мага кайдай кыйын йылларды да оьтпеге туьсти. Корректор куллыгымнынъ арасында Рашид Ораков пан радиоберуьв боьлигине барып, передачалар аьзирлеп, «Соьйлейди Терекли-Мектеб! Танъ яхшы болсын, аяьлы йолдаслар!» – деген йылы соьзлер мен кирдик аьр бир ногай уьйине.

Узын соьздинъ кыскасы, «Шоһл тавысы» республикалык газетасында мен оьзимнинъ аьлим мен ислеп келдим. Ян йолдасым Акберди – коьлик айдаьшы, фотокорреспондент, уьылым Руслан – коргай иритуьв-ши, соьнъ каравшы, аданасым Израил де бир кесекке фотокорреспондент болып иследи.

Оьз куллыгымды бек суьемен. Мунда ислегенлердинъ аьр бириси мага аяьлы. Боьтен де яслар мени суьедилер. Мен де оларга оьз маслагатларымды ак юректен бермен, олар ман бирге яслыгыма да бир кесекке кайтаман.

Бу куьнлерде газетамыздынъ мерекели куьни келип туьры. Мен оьз ис йолдасларыма аьелимининъ атыннан узак оьмир, аьел наьсибин, халк уьшин пайдалы куллыгымызда уьстинликлер йорайман.

Хабарласуьвы

Н. Кожаяева юриткен.

ХАТ

Ана тилин бирге оърлендирейик

Россия ногайларынынъ «Ногай Эл»
ФНКА Оър Советининъ Председатели
К.З. Янбулатовка

*Сыйлы Казмагомед
Зейнадинович!*

Биз Россиядынъ туърли регионларында, сонынъ ишинде, Дагестан, Карашай-Шеркеш, Шешен Республикларынынъ, Ставрополь крайынынъ, Астрахань областининъ, Москва каладынъ, Ямало-Ненецкий, Ханты-Мансийский автоном округларында яшайтаган ногайларынынъ баславшы яслар кууби, осып бараятырган яслар арасында ана тилин билувынини оылшеми тоьменлеп барувы ман тынышсызланамыз. Ана тилимизди халкымыз ушын саклавы ата-бабаларымыздан асабалыкка калган аьдетли маданиятымызды оьстируув эм толысынша сакланган миллет баскалыгымыз ушын негизли болады.

Буюгьнлерде коьплеген факторлары астында, билдирувлердинъ коьплиги эм коьшувлер мен байланыслы болып, ногай аьели ана тилинде сойлевди саклап, коршалап болмайтаганы аян сезиледи. Школа эм школага дейимги билимлендируув тармагы да кыйынлыкларды оьтеди, боьтен де, окьгувшыларга эм окувшыларга керекли, аьлиги заманнынъ оылшеми келисли окув-методикалык кулланмалардынъ эм окув kitapлериини санынынъ етиспеглиги мен байланыста, ногай тилин окьгувы осал сапатлы болады.

Баскалай, ана тилди сакламага керек дегеннинъ маьнелигин аьыламай, социал-экономикалык себеплери мен байланыста, яс ата-аналары баска окув сабакларды керекли деп, балаларын ана тилинен дерислерине йибермейдилер. Соны ман байланыста, ямагатлык тармагынынъ куьши мен ашыклав куллыгын юритуув тийисли.

Баска болып, ана тилин уьйренувде уьстеме этип, ногай тили бойынша ярыслар эм олимпиадалар озгармага керек. Оьсип келеятырган несилге ана тилин ийги билер ушын, ногайша КВН, ана тилине коьшприлген мультфильмлери уьйкен орынды

ЯВАП

Соравлар ойласылар

«Эдиге» деген Астрахань ногайларынынъ яслык орталыгынынъ етекшиси Э.Ш. Идрисовка

*Сыйлы Эльдар
Шамигулович!*

Россия ногайларынынъ «Ногай Эл» ФНКА Оър Совети Россияда ногайлар яшайтаган туърли регионларынынъ ясларыннан туьзилген баславшы куьбининъ шақырувын карап шыгып, Сизинъ оьсип келеятырган несилдинъ тув-

*Оьрмет этип Россия ногайларынынъ «Ногай Эл» ФНКА
Оър Советининъ Председатели*

К.З. Янбулатов.

ХАБАРЛАСУВ

Халкымыз ушын аьрекет этемиз

Бу йылдынъ 31-нши октябринде Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Черкесск каласындагы телевидениесининъ ногай тилинде шыгатаган «Хабарласайык» деген телеберувинде ДР «Ногайский район» МО аькимбасы, Россия ногайларынынъ «Ногай Эл» ФНКА Оър советининъ Председатели Казмагомед Зейнадинович Янбулатов пан интервью озгарылды.

Сорав: Казмагомед Зейнадинович, Россия ногайларынынъ миллет маданият автономиядынъ асыл мырады не болады?

Явап: Федераллык маданият автономиядынъ ниети – ана тилимизди, маданиятты, адабиятты, тарихти, аьдетлерди йойытпай саклав болады. Сол затлар ман халкымыз бек бай. Тарихимиз, тилимиз бек бай, коьптен келген, тамырлары бар. Айтылган йыравларымыз да болган. Олар асабалыгымызды бизге дейим язып калдырганлар. Ногайлардынъ маданиятын, тарихин кулланмага керекпиз. Эгер биз кулланмасак, билмесек, миллионлаган санлы болсак та, халк болып болмаспыз.

Сорав: Бас ниетлерди яшавга эндируув ушын буюгьнлерде кайдай куллыклар этесиз?

Явап: Сол ниетлеримизди яшавга шыгарувда бизде уьйкен куллык юритиледи. Айтапа, Валерий Сеперович Казаков маданият, билим, баспа департаментлерин етекшилейди. Амирхан Межитов билимлендируув уьстинде каьрлейди. Бизим мектеблеримизде баьриси де ана тилин окьсын деп шалысамыз. Китаптер шыгарамыз. Янбыларда республикамызда kitapлере деп 600 мынъ маьнет акша шыгардылар, ол да етпейди. Карашай-Шеркеш еринде театр туьздик. Дагестан ногайларында да театр туьзилген. Бизде озь ййравшыларымыз бар – А.Султанбеков, А.Романов. Олардынъ баьрисин де аьрекет эттиремиз. Янбыларда конференция озгардык. Конференцияды озгарувда В.Казаков, Н.Суюнова эм сондай баскалар белсенли катнастылар. Биз аьли де яс организация, куллыгымызды янбыларда баслаганмыз. Тарих бойынша халкымызды йок эткенлер де болды. Ама буюгьнлерде биз, ногайлар, Россиядынъ алты субъектинде яшаймыз. Тек Сырт-Кавказда биз доьрт республикада яшаймыз.

Сорав: Сол ногайлар яшайтаган субъектлерде де озь Федераллык маданият автономиясы бар ма экен?

Явап: Регионалык маданият автономиясы тек Россиядынъ уьш субъектлери Дагестан, Карашай-Шеркеш Республикалары эм Ставрополь крайында бар. Буюгьнлерде биз Крым, Шешен Республикаларында, Астрахань областинде, Москва каласында куллык этемиз. Онда да келе-

екте ашпага мыратланамыз. Федераллык миллет маданият автономиясы ногайлар ушын бек керекли зат. Мен тез-тез Москва, Крым баска ерлерде ййынларда боламан. Яслар билим алмага суьдилер. Федераллык миллет маданият автономиядынъ ярдамы ман ясларды ис пен канагатламага, оларды оьстирмеге керекпиз.

Бизде ийги, ыспайы аьдетлеримиз бар. Соларды кайбир заманларда мутаьмыз. Россия Федерациясында, Дагестанда яшаганнан сонъ, биз Россия законы ман келисте яшамага керекпиз. Ама озь миллетимиздинъ де аьдетлерин тутпага тийислимиз.

Янбыларда Карашай-Шеркеш Республикасында конференция озгардык. Республика етекшиси Р.Темрезовка разылыгымызды билдиремиз. Ол эки кере де конференция озгарувга озь демевлигин этти. Ногайлар ушын театр ашты, бу йол да карыжлав ягыннан да ярдамласты. Ногай халкынынъ атыннан, озьимнинъ атымнан, Федераллык миллет автономиясынынъ атыннан ога савбол айтамыз.

Сорав: Крым ногайлары Россия сырасына косылганына сиз кайтип карайсыз? Ол зат бизге кайдай пайда аькелмеге болады?

Явап: Крымда Россияда яшайтаган ногайларын кулланув керек. Биз онда коьп куллык этип болаякпыз. Бизим олар ман канымыз, тилимиз, тарихимиз бир. Сонынъ ушын бизим Крымга янымыз авырыйды. Буюгьн биз Крымды Россияда болганына суьйинемиз.

Сорав: Сиз коьплеген йыллар ДР Ногай районнынъ басшылайсыз, Россия

ногайларынынъ Федераллык миллет маданиятлык автономиясын да етекшилейсиз, сол уьйкен эки куллыкты бардырганга, тыйдажлык этпей ме, авыр болмай ма?

Явап: Мен кыйлы йыллар аьрекет этемен. МТФ етекшиси болып аьрекетимди баслаганман. Зоотехник, совхозетекшиси, заготконтора етекшиси, авыл хозяйство управлениесининъ етекшиси болып аьрекет эткенмен. 2000-ншы йыл мен районды етекшиледим. Тек 2016-ншы йылда мен мага авыр болганын сездим. Районнынъ коьп авылларына табият газ тарттык. Уьйкен спортзал, бир неше авылларда мектеблер салдык. «Ногай Эл» деген 400 орынга аьлиги заманга келисли балалар бавын аштык. Дагестан етекшилери ягыннан да демевлик этиледи. Федераллык миллет автономиясын алганым аз авырлыклар тувдырады. Эндиги йыл мага 60 яс та толады, эм меним етекшилев болжалым да битеди. Эндиги мага ясларга орынды бермеге керек, эм мен беремен.

Мага, бизим баьримизге де тилди, динди, маданиятты, тарихти саклав борыш болады. Тек Россияда тувыл, шет эллерге де шыкпага керекпиз. Шет эллер Россияды куьшли деп айтсын. Шет эллердеги ногайларга Россиядынъ уллы оькимет экенин айттыракпыз.

Бизде Россияда ногайлар яшайтаган регионларында озь офисимиз болмага керек. Ногайлар Россия курылганнан алып белгили халк. Россияга ислегимиз келеди. Эдиге 600 йыл артта кылыш пан ййынаган ногайдан патшалык туьзген, ногайларды бир ерге ййынаган. Буюгьнлерде ногайлар туърли

регионларында яшайды. Сол заманларда Интернет, телефон биревде де болмаган. Аьлиги заманда катнасуга биревимизге де бир зат та кыйынлык тувдырмайды. Буюгьнлерде Федераллык маданият автономиясы бек маьнели.

Сорав: Тек туьнегуьнлерде озган илми-практикалык конференцияда дуьня юзиннен туърли аьлимлер келип, ногайдынъ аты, тарихи, маданияты акында айтып кеттилер. Солардынъ арасында Казахстаннан келген бир аьлими, 20-30 йыллар артта ногай дестанын йырлап, яттан билмеген аьдем йок эди, деди. Сиз билесиз деп эсирекенмен, ногай дестанларын буюгьн бизге окьп эсиртирсенъиз экен?

Явап: Йырлап болмаспан. Курай деген агайымыз бар эди. Ашим Сикалиев келип, оннан коьп йырлар язып аькеткен. Агайларымыз тойларда йырлайтаган эдилер. Олардынъ янын да олтырып, тынълап уьйренгенмен. «Шора баьтир» дестанын басыннан алып сонъына дейим де билемен. Сондай коркынышсыз басшыларымыз болган. Сондай йигит акында билген бала яман зат эткиси келмейди. Аьдем баьри затты да билмеге керек.

Сорав: Сизди дин йолында болган аьдемсиз, аьжилекке де барып, борышларынынъзынъ бирисин толтырып келгенсиз. Сол кие ерлерге барувынъыз сизинъ яшавынъызды, акыл-ойынъызды калай туьрлендирди?

Явап: Биз мусылман халкы, эм бизде бес борышымыз бар. Шахадат, намаз, ораза, зекет, аьжилекке барув. Бу затлар парыз болады. Аллага шуькир, мен солардынъ баьрисин де толтырып келеятырман. Ян косагым ман аьжилекте де болдым. Хаджга барган аьдемлер туьрленмеге керек. Аьдем тазаланады. Яманлык бир аьдемеге де этким келмейди, мага яманлык эткен аьдемлерге ийги карайман, оззи билер, деймен. Аьжилекке барув мени, оьзек те, туьрлендирди.

Казмагомед Зейнадинович, савболынъыз бизге келгенинъызге, ойларынынъ бан боьлискенинъызге, сиз – ногайдынъ ниетин, мырадын толтырып, яшавга эндирип юретаган аьдемлердинъ бириси. Йолынъыз дайым да ашык болсын, ногайга келекте де пайдалы, маьнели, етимисли уллы ислер бергендей, Алла берсин.

Хабарласувды журналист **Рабият Кокова** юриткен.

Мурат Авезов акында

ЭКИ АВЫЗ СОЪЗ

Студент йыллар акында эскеруувлер
(кыскартылып бериледи)

Мурат Авезовтынъ ятлавлары ман мен биринши кере, алпысыншы йыллардынъ ортасында болса ярайды, «Шоьллик маягы» газе-тадынъ бетинде таныскан эдим. Ятлавларды оқып, олардынъ авторы неше ясында экенин билгеннен сонъ, олар кайдай оьнер усталык пан язылганына сейир эткеним бу куьнге дейим эсимде.

Сонъ, 1973-нши йыл, Куьнбатар орта мектебин оқып кутарган яс Али Джуманбетов пан экевимиз Карашай-Шеркеш пединститутынынъ филология факультетине сынавлар оьтип туьстик. Сол йыл, аьскер сырасыннан келген сонъ, сол институттынъ сол ок факультетине Мурат Авезов та туьскен эди. Соьйтип биз, Караногайдынъ уьш ясы, Карашай-Шеркеш пединститутынынъ филология факультетининъ орыс тил эм литература, ногай тил эм литература оьлигининъ студентлери болдык. Бизим туьркимде Кобан бетлериннен де эки ыспай кыз – Людмила Баисова эм Муратхан Керимова бар эдилер. Соьйтип, бес йылга созылган студент йыллар басландылар. Оьзек те, Мурат Авезовтай, Али Джуманбетовтай аьдемлер мен бес йыл бир туьркимде окуп, бир квартирада яшав деген савкатты бакты аьр кимге бере коймайды.

Яшав эм литература акында хабарласув, бир-биримизге ятлавларымызды окуп (Али Джуманбетов та ятлавлар язатаган болып шыкты), маслагат этуьв – бизим сол йыллардагы студент яшавымыздынъ тек бир кишкей кесеги эди. Оннан баска болып, Карашай-Шеркеш ерининъ аьжейип ыспай табият байлыкларына сукланув эм куьн сайынги лекциялар, семинар дерислер, сессиялар, яслыкка келисли юбанувлар.

Куьндегилик яшавда (боьген де тар ерде), аьр кайсы аьдемнинъ касиети, кылыклары касындагыларга аян коьринеди. Мурат досымыздынъ касиети акында кыскасыннан айтканда (теренге кирмей, неге десе онынъ касиети тынышлардан тувыл), ол, бас деп, сав аьдем эди.Бес йыл узагында бир аудиторияда, общежитиединъ бир боьлмесинде, бир уьйде туьрып, аьр кайсысынынъ касиетлери аьр туьрли яслардынъ арасында бир-бирисин аьнламавлыклар йок эди деп айтсам оьтирикши боларман. Мурат Авезовта да бизим аьр кайсы-

мыз бан да аьнламавлыклар болган, бир-биримизге каты соьзлер айтылган, ама ол бир де оьзине яшавда увак енъиллик, тийиссиз онъайлык излеп биз бен илиниспеген.

... Аьр кайсымыз да ятлав язган аьсерде, боьлмединъ ишинде таьмекидинъ туьтининнен, орыслар айтканлай, балта илмеге болатоган эди, неге десе ятлав язатканымыз таьмекиди ызлы-ызыннан тартып турады. Бу кылык бизим уьшевимизге де – Муратка да, Алиге де, мага да ортак эди.

Ятлав язатканда таьмеки тартув – киели пешедей эди. Ятлав язып турган аьсерде сол аьдеме «Таьмекиди калай коьп тартасынъ, боьлмеде тыныс алып болмайды» деп бирев де айтпайтаган эди. Соны биз бен общежитиединъ боьлмесинде бирге туратаган, оьзлери таьмеки тартпайтаган карашай яслар да ийги аьнлайтаган эдилер. Карашай яслардынъ биреви белгили шаир Хусей Какушев, экиншиси Хаджи-Муса Тамбиев эди. Сонъында Х.Какушев карашай тилинде шыгатаган республикалык газеталар, Х.-М.Тамбиев Карачаевск каладынъ бир коммунальный предприятиесин етекшиледилер. Хаджи-Мусадынъ иниси Бурхан (бизден эки курска тоьмен окыйтаган эди) Карашай-Шеркеш педуниверситеттинъ ректоры да болып хыйлы йыллар иследи.

Айтпага суьетаганым, ятлав язганда Мураттынъ бизден баскаланатаган бир кылыгы да бар эди. Эгер Али эм мен ятлав язатканда, ярамаган сыдырады сызып, астына баскасын кайтадан язатаган болсак, Мурат соьйтип этпейтаган эди. Ятлав ойлап язбага деп онда коьбисинше табаклары енъил йыртылтаган, блокнот болатоган эди. Ятлав язып турганда, Муратка бир сыдыра ярамаса,ол оны, биздей этип, сызып, кайтадан язбай, савлай табакты йыртып таслап, сол ятлавды басыннан алып янъы табакка язып баслайтаган эди. Сонъ тагы да бир соьз ярамаса, сав табакты йыртып таслайды да, ятлавын янъы табакка кайтадан язып баслайды. Мурат ятлав язаткан аьсерде онынъ тоьгеринде блокноттан йыртылган табаклар яйрап ятатаган эди. Тек буьгуьнлерде Мурат ятлавларын кайтип язатаганын билмеймен, неге

десе оны ятлав язаткан аьсерде коьрмеймен. Билуьв керек. Белки, ол заманга келисип, компьютерде язатагандыр.

Биз, поэтлер,оьзек те, литература, яратувшылык акында да хабарламай болмайтаган эдик.Мурат ятлавда соьздинъ орынын, онынъ кайсы ерге калай ярасагын, кайсы ерде кайсы соьздинъ маьнеси, баасы коьтерилеегин аьруьв сезетаган эди. Бир кере ол бир ногай поэттинъ ятлавлар китабин окый туьрып, сыдырадагы бир соьзди баскасы ман авыстырса, ятлав эркли болагын айтты. Сонъ:

– Эр кисидинъ суьйим акында ятлавы юмсак, яныплы болмага тийисли, ама эр кисидинъ эл акында ятлавы эркли болмага керек, – деп кусты.

...Мен йогарыда айтып озганлай,бизим студент яшавымыз тек окуп ман, литература ман каьр шегуьв мен токталып калмай, ойын-куьлки мен де, яслыкка келисли баьри де куванышлар ман эм кайгылар ман оьтетаган эди.

Бир куьн студент общежитиединъ боьлмесинде Мурат ятлав язып туьры. Авызында таьмекиси де бар, боьлме туьтинге де толган. Блокноттан йыртылган табаклар да яйрап ятыр. Мураттынъ касыннан оза туьрып, блокнотка коьз таслап, ятлавдынъ бир-эки сыдырасын оқып уьлгирдим:

Ай шат куьледи

Каран сага йогардан...

Ятлавдынъ сыраларынынъ маьнесин бир аздан сонъ билдим: Мурат Айшат атлы абаза кызды яратыпты экентагы. Кыздынъ атын (Ай+шат) ыспай поэтикалык амал этип кулланганы шаирдинъ таланты акында тагы да бир, кишкей болса да, шайыт тувыл ма.

Мурат Авезовтынъ ян шеберлиги акында да кыскаша айтып озбага суьемен. Ол аьр кайсымыздынъ да яшавында болатоган оьзгерислер мен, аьр кайсымыздынъ да коьнъили мен ак юректен кызыксынатаган эди. Аьдем кыйын аьлге туьскен болса, колынан келген коьмегин де этпеге алгасайтаган эди. Буьгуьнде де ол ийги кылыкларын йоймаган, ама сол йылларда ят якларда касынъда яшаган аьдемдики болсын, озып кеткен йолавшыдыкы болсын – сондай кылыгы яшавды ярасык этуьвге оьз уьлисин косатаганы аян.

Элбетте, Мурат Авезов меним яшавымда, кыска макалада коьрсетилгеннен эсе, коьпке уьйкен орынды туталды. Студент заманым эм сонъгы яшав йолым, яшаган йыллар, касымдагы аьдемлер акында меним, аьли уьшин «Йыллар эм йоллар» деп аталып турган, повестимде толы кепте хабарланаык.

МАГОМЕТ КОЖАЕВ.

Суьвrette: *сол йылларда Дагестаннан Карашай-Шеркеш пединститутында оьыганлар – Магомет Коьжаев, Мурат Авезов, Мурат Аджагаев, Назира Койлакаева, Любовь Эльгайтарова, Асият Абдуразакова эм Али Джуманбетов.*

«Конъыравдай коьнъилде соьз аьйлеси»

Шаир Мурат Авезов шыгарган китаплеринде аьдемлерге ярамайтаган ятлав йок. Онынъ ятлавлары йырларга айланып, тек Ногай шоьллигинде тувыл, Кобан ногайлардынъ арасында куванышлы аьеллерде, айлы туьнлерде озгарылтаган кешликлерде, йолыгысларда, тойларда занъырайдылар.

М.Авезовтынъ саьбийлерге язган ятлавлары да аспанда ушкан кустай болып, балалардынъ коьнъиллерине етип, бала бавларда да йырланадылар. Онынъ кайбир ятлавларынынъ сыдыралары такпак пан да келисип, йоравлар кебинде эл арасында айтылып юредилер.

Шаир Келдихан Кумратовдынъ эм аьлим Юмав Каракаевтинъ М.Авезовтынъ акында язганларына таянайык. «Соьз канатлы – йыр ушпалы» деген макаласында К.Кумратова онынъ ятлавлары акында булай язады: «Аьдемнинъ ойын, коьнъилин оьзине бойсындырган, есирге алып, аьжейипсиндирген коьп коьринислерден, тенълестируьвлерден, келбетли ойланувлардан туьзилгенлер, ясалганлар, оьрилгенлер Мурат Авезовтынъ ятлавлары».

«Ана ердинъ йылувы» деген макаласында Ю.Каракаев булай язады: «Онынъ терен ойлы, ярасык келбаклы ятлавлары, коьплердинъ юреклерине синъип, эслеринде калганлар, олардынъ акыл аьнламык байлыкларын оьстиргенлер. Яс шаирдинъ ятлавларынынъ оьнерлиги, тил шеберлиги коьзге илинмей калмаидылар». («Ленин йолы», 2-нши апрель, 1983-нши йыл.)

Экеви де М.Авезовтынъ яратувшылык куьши мен сукланып язганлар.

Шаирдинъ ян тамырынынъ ымтылысы, оьнер соьзи мен халкынынъ яшавына саьвлели куьезди, коьз кувангандай ыспайлыкты, балдай рахатлыкты эндируьв болады. Солай ок М.Авезов коьнъилининъ суьттей ак ниети мен, аьр бир аьдемнинъ буьгуьнги куьнлердинъ авыр аьллерине енъиллик тувдырувына, ырызгысын йоймай табувына, ырыслы яшавына уьмитин уьзбевине ятлавларынынъ юмарт аньы ман, насихат кебинде талап этеди.

«Соьзим, сенде эш соьнмесин ян авырув» деген сыдыра, шаир сокыр юрекли тувыл,сезгир юрекли, тири янлы, бийик уьмитли экенин билдиреди:

Юрегинде йыр шайкаган куьндеске, Бол сен, соьзим,

энь де алап йолдастай.

Терисликке карсы шыккан йигитке Бол сен, соьзим, онъ колына алдаспан. Каьриплерге бер берекет эм карув, Оьксизлерге бол сен ата-анадай.

Соьзим,

сенде эш соьнмесин ян авырув – Яралардан дайым яным янады.

Аьдемди ынжытып, эзиезлеп, зорлап, яны суьймеген исти эттиртип болмасын деген аьруьв ой, «Кобыз билмес корлыкты» деген ятлавда аян коьринеди:

Кобыз билмес бир де, досым, корлыкты,

Корлап болмас оны бирев бир заман. Эм зарланмас коьбыз бир де зорлыктан,

Кобзяс кимик куьмис яслар актырган.

Тарихке караганда Шал-Кийгиз Темир-бийге якын болган йырав болып коьринеди. Шал-Кийгиз Темир-бийдинъ коьзине туьртип, терисликти айтатаган эди. Йырав Шал-Кийгиздей болып, шаир Мурат Авезов терисликти бетине салып айтатаган аьдем. Шаирдинъ кылыгына, касиетине, ойына келиседи.

«Минмегенмен арбасына ырыядынъ» деген ятлавынынъ сыдыралары:

Минмегенмен арбасына ырыядынъ – Акыйкатлык аргымагы колымда.

Куьези мен кайгысы бу дуьнядынъ,

Карысканлар айырылмай йырымда.

Редакцияда куллык этетаган йылларымда мен М.Авезовка Кумлы авылында яшаган Крупов Юмай-молладынъ акында айткан эдим. Юмай-молла оьз заманында терен билимли, уьйкен абырайлы аьдем эди. Оьткен авыр йылларында Юмай-молладынъ уьйине НКВД аьдемлери келип, китаплерин,тептерлерин, колязбаларын арбага тиеп, оьзин де кийгизге орап, алып кеткенлер. Сол йылларда кагыт танъкы болган, аьдемлер газеталардынъ уьстиние язатаган эдилер. Сол саялы НКВД аьдемлери тептерлерди йыртып, кагыт орынына кулланганлар. Аьвелгиде Кумлы авылында яшаган Крупов Юмай-молладынъ яшавында болган кайгылы исти М.Авезов алып, «Аманат» деген поэмасынынъ негизине салган.

Ана тилди йок этпев уьшин, ана тилдинъ сыйын оьстируьв уьшин не этпеге керек. Аьр аьдем оьзиннен басламага керек. Балалар бавыннан алып, балалардынъ юреклерине ана тилимизге суьйимлик кондырмага керек боламыз. Сол саялы М.Авезов «Масаклар» деген китабин дуьняга эндирген.

Ана тилин куьн коьзининъ алтын нурундай аялаганы, ана тилин оьрметлемеге шалысканы, ана тилдинъ тазалыгы акында ойлары, шаирдинъ юрек оьзегиннен шымтыганы, поэмасынынъ уьзитиннен де коьзге илинмей болмаиды:

Тилим меним – диним меним.

Сенсиз калсам – мен имансыз.

Янлы сербет сепкен сеним –

Тилим меним – Ногай тилим!

Абыт алаяктан алдын,

Коьрге салаяктан алдын

Сени мен бирге мен дайым...

Бу сыдыралар ногайдынъ оьктемлигин оьстирмесе, кем этпес. Бу сыдыраларды аьр бир ногай ятган билмеге тийисли болады, неге десе бу сыдыралар ана тилдинъ акында ана тилде язылган.

Мурат Авезов «Конъыравдай коьнъилде соьз аьйлеси мен» ногай адабиат бавында ялын юрекли ямагат аьрекетшиси, шебер тили, терен ойлы язувышысы, яркын оьнерли шаири болып, йылдан йылга атын-данын арттырып тура-як.

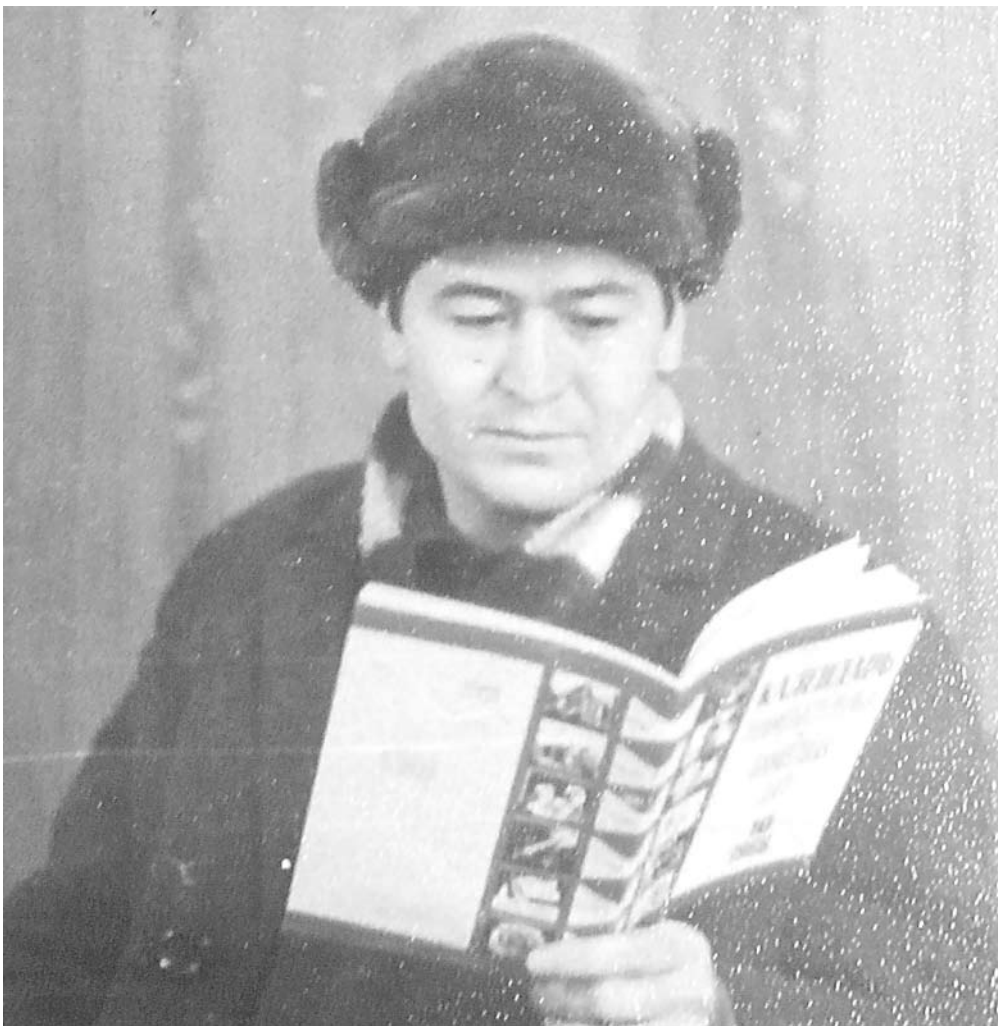
ТАГИР АКМАНБЕТОВ.

Меним газетам - меним бактым

Мен он йыл уза-
гында куллык
эттим бизим район ерин-
де шыгатаган «Шоъл
тавысы» (алдынгысы
«Кызыл Байрак», «Шоь-
ллик маягы») газетамыз-
дынъ редакциясында,
эм аьли соьзим онынъ
акында. Меним газетам
– меним бактым, – деп
айтувымнынъ маъне-
си бар. Меним биринши
ятлавым, макала, хабар-
ларым сосы газетадынъ
бетлеринде 1958-нши
йылдан алып баспаланып
келеди эм аьли де баспа-
ланадылар.

Мен оьзим ойлайта-
ган кепте, бактымнынъ
энь де наьсипли, бере-
кетли йыллары соны ман
байланыслы болды. Мен
соны ман оьктемсиймен.
Бир такыйка оькинмей-
мен сосы газета ман бирге
яшап келетеганым. Газе-
та редакциясында исле-
ген йылларымда ногай
еринде белгили болган
аьдемлеримиз: Социалист
Истинъ Баьтири, койшы
Ярыкбай Абдулкадыров,
аьскерши «Данък» орде-
нининъ толы иеси Алим-
хан Асанов, ис «Данък»
орденининъ толы иеси бас
койшы Зекерья Шомаров,
суьт ферма басшысы Эль-
бийке Отегенова, белгили
сыйыр савувшы Мырай-
хан Апчикова, профсо-
юздынъ XVI съездининъ
делегаты Амансылув Сав-
катова, халкымыздынъ
белгили язувшылары эм
шаирлери Фазиль Абдул-
жалилов, Суюн Капаев,
Муса Курманалиев, Бадий
эм Гамзат Аджигельдиев-
лер, Куруптурсын Оразба-
ев эм баскалар ман йолы-
гысып, солардынъ акында
материаллар баспалаган-
ман.

Энди оьзим мен бирге
редакцияда куллык эткен
мутылмаяк йолдасларым
акында да айтпай бол-
майман. Сол заман редак-
тор Муса Отаров, орын-
басары Абдулла Юсупов,
хабаршылар Климбек
Савкатов, Маркс Етми-
шев, Адильхан Янмур-
заев, яваплы секретари
Саллыбай Ярикбаев эди-
лер. Айырым соьз Алев
Алимов эм Куруптурсын
Оразбаев акында айтпага
суьемен. Олар – шынты-
сы ман газетадынъ коь-
рнекли аьдемлери эдилер.
Олардынъ колы астыннан
шыккан материаллар не
ягыннан да маънели эм
кызыклы болатан эди-
лер. Коьп кере олар ман
маслагатластым, береген
ой-йоравларын куллан-

дым. Олар ман байланы-
сымды редакциядан кет-
кеннен сонъ да йойма-
дым. Мине куьнлерде де
янымда солардай аьдем-
лер болса экен деп мырат
этемен...

Ол замандагы куллык-
шылар, мага коьре, иске
бек уьйкен яратувшы-
лык пан карайтаган эди-
лер. Аьр юма сайын газе-
тадынъ кезекли номерин
эм материалларын ортага
салып карап турганмыз,
уьстинликлер эм бар кем-
шиликлер акында ис йол-
дасларымыз бан боьли-
скенмиз. Ол заманда, мен
билип, район яшавшыла-
ры «Акболаттынъ арка-
нынъ» (сондай рубрика
бар эди) кайзаман шыгар
эм сонда кайдай материал
ерлесер экен деп, номер-
ден -номерге шыдамсыз
кепте карайтаган эдилер.
Меним аьли де эсимде,
«Газетада баспаланып
шыкканнан сонъ» деген
рубрика астында баспа-
ланган эм тийисли орган-
ларга йиберилген мате-
риаллардынъ яваплары
шыгатаган эдилер эм газе-
та окувшылары крити-
калык материаллардынъ
себеблиги тиетаганын
сезетан эдилер. Айтпа-
га, сол замандагы партия
райкомынынъ секретарь-
лери Нукай Арсланов,
Марат Муртазаев сондай
бетлев йосыкта шыккан
материалларга уьйкен эс
берип, карайтаган бол-
ганлар. Соны Муса Ота-
ров та бизге айткан.

Бизим ана тилимиз-
деги газетамызды яма-
гат арасында редакторлар
(туьрли йылларда исле-
генлер) Алев Алимов,
Сейдахмет Рахмедов,
Куруптурсын Оразбаев,
меним ойыма коьре, абы-
райлы эм сыйлы эттилер.
Айда эки кере сол заман
литературалык бетин де
берип келгенмиз. Сон-
да мунавдай рубрикалар
бар эдилер: «Янъы ятла-
дан», «Биринши язылган
хабар», «Биринши поэти-
калык тавысы», «Окув-
шылар оьзлери язады-
лар» эм баскалары. Тагы
да бир зат акында лите-
ратура ман байланыс-
лы болып, айтпага суье-
мен. Янъы шыккан китап
акында билдируьв берсек,
сонда баспаланган автор-
дынъ бир неше ятлавын
яде хабарын, повесть-
тен уьзигин бергенмиз.
Соннынъ бас ниети – ювык
кепте танысув болувга эм
окувшыларды тартувга.

Мен ислеген йылла-
рымда йылда бир кере
Баспа куьни – 5-нши май-
да редакцияга хабаршы-
лар, партиядынъ эм рай-
исполкомнынъ ваькилле-
ри йыйылатан эдилер,
эм газета акында маъне-
ли соьйлесуьвлер оьткер-
рилген.

Эсимде саклана-
ды, сыйлы агайымыз
Муса Курманалиев, Киз-
ляр каласыннан Филипп
Капельгородскийдинъ
ногайлар акында, белги-
ли «Аш-хаду» повестьти

коьширмеге эм бола кал-
са, сонынъ уьзиклерин
газетага бермеге тилек
салды, эм биз Куруптур-
сын Оразбаев, Сейдахмет
Рахмедов, Алев Алимов
редакторда йыйылып,
ойластык эм бермеге ток-
тастык. Коьплеген уьзи-
клери баспаланды. Халк
разы болды. Газетадынъ,
сол повесть баспаланган,
номерин тилеп редакция-
га биревлер келетан да
болдылар, а школаларда
конференциялар эткенлер
де болганлар.

Мен редакцияда кул-
лык этетан баслапкы
йылларда газета макала-
лардынъ аьр бир соьзи,
цинктен этилинген ары-
плар кулланылып, кол
ман йыйылатан эди-
лер. Сол зат уьшин типо-
графияда йюновшы болып
бир неше хатын-кызлар
ислейтаган эдилер. Олар-
дынъ куллыклары кайдай
бир авыр экенин соьз бен
айтып таьвеспеге кый-
ын да болар. Экинши
ягыннан цинк дейтаган
зат савлыкка кайдай бир
зарар береди, соны уьшин
ондагы куллыкшыларга
суьт яде кефир берилета-
ган эди. Кайдай авыр бол-
са да, мен бир куьн бирев
суьймей куллык эткенле-
рин сезген йокпан. Соьз-
динъ савы яхшы. Типо-
графия етекшиси комму-
нист Минат Рахмедова
эди, бек шыдамлы, кул-
лыксуьер, аьдемшилиги
бар инсан эди. Баьриси
мен де ортак тил табата-

ган эм керек еринде оьз
коьмегин эм маслагатын
да этетан эди. Оны ман
бирге Коьшбийке Елака-
ева, Разиет Бекмурзаева
куллык эттилер. Оннан
сонъ бизим коллектив-
ке яс кыз комсомолшы
Тотай Елакаева да косыл-
ды эм бизим сулыплы
хатын-кызларымыз ога
коьп коьмек бергенлер.
Аста-аста ол да оьз исине
уьйренди.

Кайбир заманларда
газета туьн ортасына дей-
им де шыкпай калады.
Эм сол заман Тотайдынъ
анасы яде атасы кызы-
мыз неге кеш калды экен
деп, келетан заманлар
да аз болмаган. Ама газе-
та аьр заман заманында
алувшыларга етип турган.

Типографиядапечатник
болып Алиш Аджибаев
куллык эткен. Сосы аьдем
акында да аьли коьплеген
йылы соьзлер айтпага туь-
седи. Не ягыннан да ийги
эм бажарымлы аьдем эди.
Эш бир заман эринмес:
газета шыкпайтаган куьн
болса да, типографияга
айланар, айткан затынъды
йорыгына ок ерине етке-
рер эди. Ол заманда типо-
графия куллыкшылары
район организациялары-
на эм ошакларына туьрли
бланклар да ясайдылар эм
олар баьриси де Алиштинъ
мойынында эди. Биз оьзи-
миз де типография кул-
лыкшыларына, боьтен де,
Алиш Аджибаевке газе-
тады басувда хыйлы кере
коьмек бергенмиз. Редак-
торымыз Муса Отаров
бизи мен ийги етекшилик
эткен болган экен. Аьли
мен сол затка маъне бере-
мен. Онынъ бас деп билим-
лиги. Оьзи бас макалады
(передовицады) язып бер-
меге суьетаган эди. Язган-
да да кайдай бир маъне-
ли эм ногайша келисли
этип язатаган эди. Газе-
тага кетеек аьр бир мака-
лады Муса-агайымыз бек
тешкеруьвли кепте окып
беретан эди. Керек ерин-
де косады яде кыскартады.
Ол заман редактор артык
эткен бир «запятая» уьшин
яваплы эди.

Сол заманлардагы йол-
дасларымыздынъ коьби-
си арамыздан кеткенлер
(яткан ерлери ярык бол-
сынлар), тек газетамыз-
дынъ мерекели йылын-
да оларды эске алмага –
бизим борышымыз: олар-
дынъ аьр бириси газе-
тадынъ аьр бир номерин
тийисли этип шыгарувга
уьлисин салган.

Газетамыздынъ алдын-
гысы редакторы, согыс

эм ис ветераны болган
Муса Отаровтынъ аты
район орталыгы Терекли-
Мектебтеги бир орамы-
на тагылган. Ондай сый-
га ол шынтысы ман тий-
исли. Бириншилей, Муса
Отаров ногайлар арасын-
да белгили болган комму-
нист, белсен согыс ортак-
шысы, бириншилерден
болып ол заман КПСС
ЦК-сында йогары пар-
тиялык школсын бит-
кен, Ленинград блокада-
сын басыннан оьткерген.
Оннан кайтып келгеннен
сонъ, уьйкен сый ман пай-
даланган. Партиядынъ
район комитетининъ
1-нши секретари болып
ислеген эм районнынъ
социал-экономикалык
аьлин оьстируьвге аз
куьш салмаган. Оннан
сонъ болса, райисполком-
нынъ секретари болып та
оьзин тек ийги ягыннан
коьрсеткен. Экиншилей,
редакцияга яс аьдемле-
ди куллыкка алып, кад-
рлар тербиялав уьшин
коьп куьш салган. Олар
да кимлер болган десенъ-
из – Климбек Савкатов,
Маркс Етмишев, Адиль-
хан Янмурзаев, типогра-
фияда – Тотай Елакаева.
Отаровтынъ маслагаты
ман Савкатов, Етмишев
йогары окуп ошакларына
туьскенлер. Тагы да коьп
ийги якларын айтпага
болады. Сый да сыйлы-
га этилиммеге керек деп
ойлайман.

Сонъгы заманда газе-
тамыз, меним ойыма коь-
ре, маънеси ягыннан да,
коьрки ягыннан да ийги-
ленип барады. Авыл
хабаршыларынынъ бел-
сенлиги коьринеде. Сонъ-
гы заманда адабиятка,
демек, язувшылардынъ
эм шаирлердинъ язган-
ларын баспалавга да маъ-
не беруьв оьсти. Алдын-
гы йылларда кайбиревлер
гонорар алмага боламан
деп, язган болсалар, аьли
тек оьз газетасына суьйип
язды деп ойлайман. Мен
оьзим – сондайлардан.
Газетамызга 85 йыл тола-
ды. Эм онынъ коллекти-
вин эм окувшыларын ак
юрегимнен йылы кепте
кутлайман. «Аьр заман
солай болынынъ!», – деп
оьктемсип айтаман.

«Шоьл тавысы» соьз-
сиз де сол заманда халк-
ктынъ трибунасы эм халк
газетасы болган. Халк пан
бирге яшаган эм халкка
яраган.

Анвар-Бек КУЛТАЕВ.
Суьвретте: Анвар-Бек
Култаев (суьврет 70-нши
йылларда алынган).

Отлы заманлардың ортасында

Газетадың 1930-40-ншы йылларындагы аьрекеті акында

Заман бизди тувған газетамыздың кезекли мерекесине еткерди. 85 йыл – ол дунья тарихинде бир кишкей кесек заман яде айырым бир аьдемнинь яшав оьмири демерге болады. Ама бизим миллет баспа органынын тарихинде ол уллы туьрленислердинь, эстеликли озгерислердинь, согыс йигитлигининь, кайратлы ислердинь йыллары деп белгили. Оьз заманынын алдышы баспа алаты бола туьрп, газета яшавды ийгилендируьвши социализм идеяларын халк арасына таралтуьв, билим сизликти тайдыруьв, миллет кадрларын азирлев, согыс йылларында душпанды еньюьв, оннан соньгы йылларда авыл хозяйствосын тургузуга эм тынышлы ис йылларында оьрленуьвге уйкен уьлисин коскан. Буьгуьнлерде де республикалык газетамыз халкты бирлестируьвде, социал-экономикалык программаларды, республикады оьрлентуьвприоритетли проектлерди яшавга шыгаруьвда, халклар ара терроризмге карсылык этуьвде, ногай тилин, адабиятын, маданиятын эм аьдетлерин саклав эм оьрлентуьвде уйкен маьнели орынды бийлейди.

Шоьл еринде ногай тилинде газетадың шыгуьви кимнинь ой-ниети эм ким соны оньлаган экен десек, менимше, ол зат районымыздың биринши етекшиси Аджигайтар Кадыловтынь ой-ниети эм ол оьзи соны уйгынлаган деген ойым дуьрыс болар деймен. Бу темирдей берк, ама коьп соьзсиз, оьзин коькиреги не какпайтаган ийги аьдемнинь акында аз язылган деп ойлайман.

1931-нши йылдың 13-нши июлиндеги ВКП(б) Караногай райкомынын 35-нши номерли токчасы ман ерли газетадың редакциясын эм типографиясын уйгынлав акында карар алынады. 1934-нши йылдың куьзинде «Кызыл Байрак» газетасынын биринши редакторы этилинип Абдул Межит Аджигайтканович Аджибаев беркитиледи. Элбетте, кайсы бир мерекемизден баскасына абытлап, биз бу тарих фактлары акында неше де язганмыз. Ама эндиги де язбага туьседі, неге десе тарих белгилерин бизге мутпага ярамайды.

Владикавказда район газета редакторларын азирлеьвши курсларды окып кутарган А.М.Аджибаев газеталар таралтуьв эм оьрлентуьвге аз кыйынын салмаган. Оьзининь яркын, ама кыска яшав оьмирин толы кепте халкына, элине берген бу

эр аьдемге 2006-ншы йылда редакциямыздың фасадын да эстелик белгиси салынган. Келеекте онынь акында китап язаяклар, фильм туьзееклер де табылар деп сенемен.

Газетамыздың тарихинде сол 1930-ншы согыстан алдыңгы йыллар айырым орынды тутады. Ол бек маьнели, кызыклы, кыйынлы, шоьл еринде янтьи власть органларын эм янтьи яшав йорыгын туьзуьв йыллары эди. Халкты колхозларга бирлестируьв, шоьлликтинь оьмир-оьмири сабан коьрмеген ерлерин айдап, аслык шашув, малшылык бригадаларын, фермалар туьзуьв, татавыллар казуьв – бу ислер халкымыздың тарихинде мутылмас эстеликли ызларын калдырган. Сол ислер, ол замандагы алдышы аьдемлер баьрисиде «Кызыл Байрак» газетасынын бетлеринде дайымга сакланганлар. Сол аьдемлер ишинде биз оьз атайларымыз эм тетейлеримизди, аталарымызды эм аналарымызды табамыз. Аьне соьйтип уйкен кыйынлык пан куралган буьгуьнги районымыз эм онынь яшавы. Сол йыллардагы газета номерлерин актарганлар онынь биринши хабаршылары ман язылган район ериндеги туьрленислер: клублардың ашылуьви, биринши кино коьрсетилуьви, кыска азирлик коьрип, малшылардың шаллар согуьви (талдан, йылгыннан коралар сокканлар), районга биринши трактор келуьви, телефон байланысы, радиотеллері тартылуьви эм сондай коьп казаватлы ислер акында окыганлар.

Газетаномерлеринде критикага уйкен маьне берилгени тамаша тувдырмай болмайды. Мине сондай макалалардың бир нешевлерининь атлары: «Атларгга кьаравды яхшыластырмакь», «Тагьы да бир керен столовый акьында», «Уьйкенлер окьуьына коьмек керек», «Малшыларды кьанагатламакь» эм с.б. Айтпага, 1940-ншы йылдың куьзинде бир авыл хатын-кызлары коньысы авылындагы туькенге истен сорап кетедилер. Барса, туькен киртли, туькенши район орталыгына кеткен. Оны сав куьн куьтип арыган хатынлар кешке тамам уьйлерине бир зат та сатып алмай кайтпага амалсыз болганлар. Макалада туькен иеси ис куьнине карамастан, туькенин ябып кеткени уьшин каты критикага йолыктырылган.

Баска бир макалада Терекли-Мектебтен комсомол етекшилері Исмаил авылына комсомолшылар

йыйынын оьткермеге барадылар. Ама комсомолшыларды йыйнап болмайдылар. Ерли ВЛКСМ баслапкы ячейкасынын секретари ишип юри экен. Оны шакыртып йибергенде, секретарь келеди эм районнан келгенлерди соьгип артына кайтарады. Макалалардың авторы сондай явасыз яс етекшиди тийисли дембисине йолыктырмага шакырады. Элбетте, соньында сондай демби ога этилинген. Комсомол секретари де оьз куьнасын аньлаган. Соньында ол согыс йылларында элин явдан йигитлерше коршаланган эм фашистлердинь бас каласы Берлинге дейим еткен.

Аьлиги заман бийиклигинен ол йыллардагы журналистлердинь язган макалалары, репортажлары кужырлыдай, кайбир ягыннан аван болып та коьринетаган болар. Ама олар шоьл еринде газета куллыгын биринши таралтуьвшылар эдилер, а бириншилерге кайсы заманда да еныл болмаган. Болса да, тек сол ок хабаршылар газетамыздың оннан соньгы сулыплы журналистлеріне кень йолды ашканлар.

Газетамыздың халкы, Тувған Эли мен бирлиги, боьтен де 1941-1945-нши йыллардагы Уллы Аталык согысында тергелген. Давдың биринши куьнлеринде ок патшалыгьымыздың етекшилері халкты бирлеспеге шакырды, бизим исимиз дуьрыс эм душпан буьгышланаягына эм енйилеегине сендирди. Сол шакыруьвды Караногай яшавшылары, газетамыздың ол замандагы ис коллективи де хош коьрип йолыкканлар. Давдың биринши куьнлеринен алып газета редакциясы

идеологиялык-пропагандист штабына айланады. Газета эл бирлиги эм кайратлы куллыгы душпанды еньюьвге коьсим этеегине халкты канатландырды. Сол замандагы журналистлер Меньласан Телемишев, Омар Батыров, Зейид Кайбалиев эм баскалар граждандарды согыска йиберуьвди, баьри де авыл хозяйство кампанияларын, малды, техникады, муьлкти эвакуация этуьвди заманы ман оьткеруьв шараларын дуьрыс кепте язбага шалысканлар. Бактысына туьскен кыйынлыктарга эм кайгыларга карамастан, газета хабаршылары Сулу-Шобьтылы татавылынынь казылуьви, колхоз кырларында аслыкты йьнов, район колхозшыларын Гудермес кала юьыгындагы аьскер-коршаланув объектлерин, Астрахань-Кизляр темир йолын куруьвга йиберуьв, фронттагы аьскершилерге йылы кийимлер, танклар, самолетлар, топлар азир этуьвге акша карьжларын йьнов, патшалыкка эт, суьт, юьмыртка беруьв акында коьнйилли кепте язганлар. Бу айлак та авыр куьнлерде газетадың редакторлары эм куллыкшылары Джанибек Курмиев, Кожахмет Муллаев, Абдуладий Алимов халк пан баьри ислерде де бирге, душпан ман юритилетанган идеологиялык согыстын алды сырларында болмага шалысканлар. Тамашасы сол, сондай авыр заманлардың оьзинде де газетадың бир номери сама шыкпай калган заман болмаган. Кезекли номерди азирлеьвде эм баспадан шыгаруьвда коллективке туьн ортасына, бирерде таньга дейим де ислемерге туьскен. Ама газета экинши куьн ок оьз окуьшыларынын уьйлерине еткен. Соьй-

тип, оннан соньгы редакция эм типография куллыкшылары да тап 2000-ншы йылга дейим, баспа изданиеси янтьи компьютер йорыгы ман шыгуьв амалларына коьшкенше ислегенлер.

Тек бир кесекке, район ерин бираз заманга алдышы герман аьскер боьликлері бийлеп алганда, 1942-нши йылдың август-декабрь айлары ишинде «Кызыл Байрак» газетасынын да кесек заманга баспалануьви иркилген...

Газетадың хыйлы редакторлары эм куллыкшылары фронтка оьз эрки мен кеткенлер. Кайнаган согыс йолларында олар оьзлерининь журналист калемин туьбек суьньгисине авыстырганлар. Белсенли согыс ветераны, газетадың келеектеги редакторларынын бириси, лейтенант Абдулла Джамалович Юсупов 1941-нши йылдың куьзи эм кысында Москвады коршалаьшылар сырасында урыскан (быйыл бу согыска 75 йыл толады). Баска бир авылдасымыз, лейтенант Муса Отаров Ленинградты фашистлерден йигитлерше яклаган. Соньында, 1980-нши йылларда, ол газета бетлеринде оьз эскеруьвлерин язып шыгарды.

Газета редакторлары Осман Мурзалиев, Куруптурсын Кокоев, Бадий Аджигельдиев, Абдуладий Алимов 1942-1943-нши йылларда Сырт Кавказды душпаннан коршалаьвда ортакшылык эткенлер.

Согыс романтикасына толы эм кызыклы, явдың объектлерине йигерли кепте ава шапкынлыгы ман байланыслы болып туьзилген соньында «Кызыл Байрак» газетасынын боьлик етекшиси, редактордың орынбасары болып ислеген Исхак Нукаевтинь аьскершилик бактысы. Ол айтылган 5-нши Ава армиясынын сырсында стрелокрадист болган эм вермахтынь бас каласы Берлинди кешелеп бомбалаьвда катнаскан. Онынь согыс йылларында юриткен дневниги болганы белгили.

Уллы Аталык согысынын туьрли фронтларында Нурманбет Батыров, Джабраил Мунгишиев (ол бир кере госпитальден кайтканда айтувлы согыс корреспонденти Константин Симонов оны автомашинасына миндирген), Саллыбай Ярикбаев, Дормаз Аьубеков та йигитлерше ортакшылык эткенлер. Соньында олар газетамыздың редакциясында редактор орынбасарлары, боьлик етекшилері, хабаршылар болып кул-

лык эткенлер. Типография куллыкшысы болып кесек заман ислеген Темирболат Юнусов та фронттан офицер дережесинде кайтканы белгили. Оларга тувған совет ерлерин, солай ок кардаш Европа эллерин фашистлерден босатуьвда, Берлинге эм Прагага дейим етиспеге эм ата юьгына аман-есен кайтпага туьскен.

Дав йылларындагы газета редакторларынын бириси Кожахмет Эстувған улы Муллаев 1942-нши йылдың май айында Караногай районында туьзилген Махач Дахадаев отрядынынь сырсында куллык эткен. Олар бир неше кере сол йыл август-декабрь айларында Ногай шоьллигин эм Ставрополь крайынынь шоьл районларын басып алган немецлер тылында разведка билдируьвлерин йыйнап, совет аьскершилер командованиесине йибергенлер.

Кожахмет Муллаевтинь яшав бактысы да романтикалы, коьп кызыклы тарих ислерине толы эди. Ол аьли де яслай 1921-нши йылдың язында оьзининь атасы – ВКП (б) Караногай волость комитетининь биринши секретари Эстувған Муллаев пен бирге Кизляр калады аклардың отрядларынынь шапкынлыгынан баьтирлерше коршалаьвда катнаскан. Оннан сонь ол кизляршыларга Астраханьнен коьмекке етискен Кызыл Аьскердинь атлы полкарынынь бириси мен Ногай шоьллигине кайтады эм тувған ерлерин аклардан эм зуьленлерден босатуьвда катнасады. Сол йылдың ызында биздеги авылларга яшав бермейтаган атамандар Оьчинников пан Конарьдинь бандалары йок этилинген...

Уллы Аталык согысында болган газетамыздың баьри редакторлары эм журналистлері де совет оькиметининь орденлері эм медальері, Оьр Бас Командующий И.В.Сталиннинь разьлык хатлары ман савгаланганлар. Олардың атлары газетамыздың, халкымыздың тарихине алтын элиптері мен язылган.

М. ХАНОВ.

Суьвретте: *(тоьмендеги сырада) газетамыздың алдыңгы редакторлары, согыс катнасуьшылары (оньнан солга) Муса Отаров, Кожахмет Муллаев, (бу сырада бесинши) Куруптурсын Кокоев, (экинши сырада оньнан биринши) Абдулла Юсупов, язувшы (ортада) Муса Курманалиев эм редакция ман типографияда туьрли йылларда ислеген йолдаслар.*

«ШОЪЛ ТАВЫСЫ» ГАЗЕТАДЫ ДУНЫЯ

85 йылдан бери дуния юзине эндирилп келеткан «Шоъл тавысы» ногай газетасынынъ аяр номерин шыгарув уьстинде каарлейтаган бугуьнги куллыкшылар акында язбага токтасып, мунавдай кыйынлыкка растым: коьп йыллар бойы бир ерде куллык этип, коьптен таныс болган касымдагы аьдемлер акында язув деген тыныш тувыл экен. Булай айтканда, мине – олар, сенинъ коьз алдында, озьлерине байыр касиет белгилери мен, ис бажарымлыгы ман, кеспилик усталыклары ман, ама колынъа калеминъди алып, алдындагы ак кагыт уьстинде басынъды ийип, язбага токтассанъ, неден баслаягыныъды билмегендей аьлге туьскенинъди сезесинъ. Эм бирденнен озьинъди мунавдай ойда ыслайсынъ: ис йолдасларыныъа тийислисинъ эс каратып, аьрисинде сенинен, озьгелерден баскаланатаган кайдай ды бир ян, касиет, аьрекет этуьвде орын тавып, етимислер етисуьвге аьскелетаган ийги белгиди коьрдинъ ме экен?.. Ушыны ман да, баьри редакционлык сокпаклар косылысатаган ерде туруп коьплеген туьрли «ис йиплерди» косып, типография эм журналистлик аьрекетининъ ваькиллери ара, кайдай ды бир яктан ис эм касиетлер, кеспи, ясы, аваслыгы бойынша сол иске киритилген туьрли аьдемлер ара аражы болып, аьрисинде озьине байыр кайдай ды бир ийги затты коьрип бажардым ма экен деген ой тувды баста.

Редакциядынъ баьри аьрекетинъ озь кесеклерине боьлинген эм газета куллыкшылары, аьрисининъ ис борышлары аян белгили болып, баскалардынъ ис мен толы аьлде келискени эсапка алынып, тувра уьлестирилген. Сонынъ уьшин аяр куллыкшы озьининъ яваплылыгын эм баскалардынъ ис мен тар байланысын сезеди.

Р. Абдулатиповтынъ сеними мен

Газетамызды шыгарув уьстинде юри- тилетаган баьри аьрекет пен, мине экинши йылга айланып, РФ Журналистлер союзы- нынъ агзасы, онынъ «Золотой орел» баргы- сынынъ иеси Эльмира Кожеева басшылай- ды. Ол яваплылык тутады газетадынъ идея- лык дережеси, иштелиги эм коьтерилетаган маьселелердинъ шешилуьвине тергев салув уьшин.

Республикалык дережели йогары ис орынларда куллык этуьвдинъ бай сулыбын алган кыскааклы озьине республика етек- шисининъ эсин каратты. ДР Аькимбасы Рамазан Абдулатипов Э. Кожеевага газе- тамызды басшыламага тапшырды. Айт- пага, онынъ, айтканында каты туруп, кай- дай аьлде де байыр ой-токтаслары болып, уйгынлав эм адабиятлык усталыгы бар- лыгы республика етекшилгининъ коьзи- не илинген болар, сонынъ уьшин ога сон- дай яваплы ис орында аьрекет этуьв боры- шы салынган. Эм бугуьнде онынъ етекши- лиги астында 85 йылдан бери шыгарылып келеткан «Шоъл тавысы» газетамыздынъ аяр номери дуния ярыгын коьредди. Эльми- ра Кожеева – бир неше китаплер (айтпага, «Летаргический сон», «Янымнынъ уьлерт- киси») авторы.

Етекши орынында – 22 йыл

Белгили ногай шаири Магомет Кожеев «Шоъл тавысы» газетасын 22 йыл узагынд а басшылаган, савлай редакция исин эм газетады шыгарув ман байланыслы аьре- кетин уйгынлаган: куллыкшылар арасында борышларды уьлестирген, планлар туьзуьв мен басшылаган, материаллардынъ адаби- атлык сапатлыгына, газетадынъ коьркине тергев салган.

Редактордынъ аьрекетининъ уьйкен уча- стогы – газетадынъ кезекли номерин кеплев

эм шыгарув уьстинде юри- тилетаган кул- лык. Онынъ борышы – газетадынъ кезек- ли номерининъ аяр бетин окув эм, баспага аьзир этилинген сонъ, кол басув, аяр мака- ладынъ иштелигине эм сапатлыгына баа беруьв.

Бу баьри борышларды толтырув уьшин аьдемде йогары теориялык аьзирлик, кенъ кеспилик билимлер, журналистлик уста- лык болмага тийисли. Магомет Кожеевте бу баьри зат та артык-артыгы ман бар деме- ге керек. Оннан баскалай, М. Кожеев куьн аьлиндеги соравларды газета бетинде коьте- руьв йосыкларды эм материалларды беруьв кеплерин усташа белгилеп, озьи де кайдай жанрда да язып бажарады. Онынъ яратув- шылыгынынъ бас белгиси – кыскаша язып бажарув, а ол, орыс язувшысы А. Чехов соьзлерине коьре, зейинликтинъ белгиси. Шынтылай да, онынъ аяр макаласы «соь- злерге – тар, ойларга – кенъ» этилип язы- лады. Бу оьнердинъ газета бетинде туткан орыны оьлшемсиз уьйкен.

Магомет Кожеев – бир неше ятлавлар йыйынтыкларынынъ авторы. Айтпага, «Ян майданда», «Шешилмеген туьйинлер», «Таза танълар» эм баскалар. Коьп ятлавлар соьзлерине анъ язылып, халкымыздынъ арасында йыллар бойы йырланганлар эм йырланадылар. Олар – бизим баьримиз- динъ де суьйикли йырларымыз.

Дайым да аьрекетте

Магомет-Али Ханов – «Шоъл тавысы» газетасынынъ политика эм авыл хозяйство боьлигининъ редакторы. Онынъ етекши- лиги астында мунда бу боьликке тийисли темаларга макалалар язув планланады эм язылады. Журналист эм шаир М-А. Ханов, газетады дуния юзине эндируьв уьстин- де каныгыслы аьрекет этип, онынъ алдына салынган борышка коьре туьрли жанрлар- ды кулланады – бир неше сыдыралы кыска хабардан алып иштелиги бойынша енъ- ил тувыл макалага яде фельетонга дейим. Газета бетлериннен окувшы онынъ калем- и астында шыккан очеркти эм хабарласув- ды, суьвретлеьди эм репортажды, рецензи- яды эм баска жанрлы макалаларды таппага болады.

М-А. Ханов газета окувшыларына ара- да бир критикалы эм маьселе коьтеруьвчи материаллары ман да белгили. Онынъ аьре- кетинде солай ок ызгы йылларда полити- ка, экономика, ямагат, экология темалары- на язылган аналитикалык макалалары да эс каратады.

М-А. Ханов – поэзия толкынында да коьптен бери калемин сынаган шаир. Бес йылда бир онынъ китаплери де дуния яры- гын коьредилер. Айтпага, 2005-нши йыл- да онынъ, «Оьмирлер арасында» деп ата- лып, ятлавлар йыйынтыгы баспадан шык- кан. 2010-ншы йылда ол балаларга савкат этип, «Эски данъыл» деген ятлавлар кита-

бин дуния юзине эндирген. А оннан сонъ, 2015-нши йылда онынъ «Дуния – тегер- шик» деген китаби баспадан шыкты.

Керекли билимлер дережеси болып, Магомет-Али Ханов йогары кеспилик уста- лыгы ман, мине отыз йылга ювык заман исине берилип куллык этеди, тапшырылган борышларга яваплылык пан карап, оларды сапатлы эм тувра болжалга кешиктирмей толтырады. Мага коьре, онда бир бос заман да болмайды. Ол – дайым да ис аьрекетин- де.

Язганлары яныма якын

Журналист, шаир Гульфира Бекмурато- вадынъ яратувшылыгы яркын эм кызыклы: аяр язганы кайдай ды бир эстеликли озь- гериске, халкымыздынъ коьрнекли аьдем- лерининъ бактыларына, яшавда расатаган туьрли затларга багысланады, оларда ол солай ок шешилмеге керек маьнели сорав- ларды эм маьселелерди коьтереди. Айтпа- га, онынъ яваплылыгы ман шыгада газе- тамызда «Халкымыздынъ алтын фонды» деген бет: онда таныспага болады окувшы бизим ата-бабаларымыз заманында яша- ган белгили ногай шаирлеримиздинъ, тарих бетлеринде ыз калдырган данъклы аьдем- леримиздинъ бактысы эм яратувшылыгы ман.

А онынъ поэзия дуниясы ман тек сукланмага болады. Аяр ятлавында мага шаирдинъ автопортрети коьрингендей. Ятлавларында мен оны пашман эм кув- нак, мунълы эм коьнъилшен, ашык, тувра- шыл эм сол ок заман айтаялмай юрек дер- тин саклавшы этип коьремен. Ятлавларын- да мага эситилетаган сес, тавыс белгилери эм сапатлары ян тоьриндеги сезимлерди коьзгайды. Шаир ана тилимиздинъ амалла- рын, авызлама халк яратувшылыгынынъ байлыгын келисли кулланып, озь ятлавлары- на аьдетте болмаган ерли баскалыклар- ды киргистип, айырым лирикага орайды. Гульфирадынъ поэзиясы окувшыдынъ эсин каратады тувган ерине, каны, яны бойынша ога ювык эм аьзиз аьдемлерге суьйими мен. Олар онынъ «Бузылган куьзги» эм «Меним дуния» деген ятлавлар йыйынтыклары ман таныс. 2014-нши йылда ол «Еннет ана аягы астында» деген республикалык кон- курсында ортакшылык этип, «Ана кай- гысы» балладасы уьшин I орынга тийис- ли этилинди. 2015-нши йылда «Ногай Эл» радиостанциясы ман озгарылган «Шоьлим меним» регионаллык поэзия конкурсынынъ енъуьвшиси болган.

Алдыга ымтылысы

Ис аьрекетин «Шоъл тавысы» республи- калык газетасынынъ редакциясында Галима Курганова (Сагиндикова) 2006-ншы йыл- да баслаган. А оннан алдын ол, Карашай- Шеркеш пединститутынынъ филология факультетининъ журналистлик боьлигин уьстинликли окуп битирип, «Ногай Эл» телевидениесинде куллык эткен. Мунда ол журналистлик исининъ сыр-сыбырларына уьйренген, кеспи усталыгын арттырув уьстинде каарлеген.

Бугуьнлерде Галима Курганова – тала- плы журналистлер санында. Ол республи- ка, район, авыл еринде болатанган туьрли озьгерислер акында кызыклы, яркын кеп- те хабарлайды. Аяр информациялык мака- ласынынъ негизи – кайдай ды бир янъы- лык. Ол янъылыкты журналист, соьзсиз де, бизим тоьгерегимиздеги яшавдан алады, эм онда тек болган зат акында билдирилип калмайды, онда ямагат эм тербиялав маьне- лиги болган фактлар да орын табадылар.

Суьвретте: редактор редакциядынъ яратувшылык коллективи мен кенъес озга- рув мезгили. Г. Сагиндиковадынъ суьврети. (2011-нши йыл).

ЮЗИНЕ ЭНДИРУВШИЛЕР

Г. Курганова – «Яслар назары» деген газета бети ушын яваплы журналист. Кайдай болар яшавга киреаткан яс неси? Бу сорапды шешув мен байланыслы бизим ямагаттын бактысы. Соны журналист кыскажылы бек аруув анылайды, сонынъ ушын «Яслар назары» бетинде яслардынъ социаллык маъселелерине эс каратады: бас деп яслардынъ исте эм уйшиликте, билим эм маданият тармагында кеспилик эм куллык яктан оьсуув бойынша, бос заманын пайдалы куланувда ямагат маънели кызыксынувларын эм керексинувларын оьрлендируув эм толы алынде канагатлав ман байланыслы маъселелерге.

Галима Курганова – илгериликке ымтылган, баъри затка байыр позициясы бар журналист. Бу кеспининъ негизли сырсыбырларын ийги билген кыскажылы, оьз куллыгында ис йолдасларынынъ ис сулыбынынъ кайдай ды бир аруув якларына эс берип, етисилгенде токтамай, алдыга ымтылыслы аьрекет этеди. Эм алдын ол газета хабаршысы болган болса, буьгуьнлерде газетамыздынъ маънели кесеги – маданият боьлигин басшылайды. Бу яваплы эм енъиллерден тувыл аьрекетинде ога йогары уьстинликлер йорайман.

Атадан коьшкен кеспи

Бирев маскаралап: «Аьдем керек заманда эм керек аьелде тувганы маънели», – деп айткан, Нурият Кожаяева сол соьзлерге келискендей. Школады окуп битирген сонъ, онынъ алдында кеспи сайлав, яшавда оьз орынын табув маъселеси турганда, ол, аьптесиндей болып, атасынынъ йолы ман кетти. Ата коьрими ога бек ийги, айлак баалы эди. Яратувшылык пан каьрлевши аьдемлердинъ балалары баска йол сайлап болмай ма экенлер? Йыныслык тамыры ман савлык яктан кайбир кемшиликлер тувыл, кеспи де, оьнер де коьшпеге болады экен. Оьзининъ аьрекет этетаган тармагында кеспи усталыгы арткан атасы Магометтинъ тоьгерегиндеги баъри затка суьйимлик «авырувдай» болып оьлшемсиз артып, оьршигип баслады, эм ол зат оны Карашай-Шеркеш пединститутынынъ филология факультетининъ миллет боьлигине аькелди.

Йогары кеспи билим акында диплом алганнан сонъ, ол бас деп бир неше йыл оькутувшы болып куллык этти, сонъ атасы басшылайтаган «Шоьл тавысы» газетасынынъ редакциясына ислемерге келди. Соннан бери заьлимдей заман озды, эм буьгуьнлерде Нурият Кожаяева газетанынъ политика эм авыл хозайство боьлигининъ хабаршысы болып куллык этеди. Ол боьлик куллыгын планлавда катнасады, боьлик борышына киретаган кайдай ды бир тематикалык йолы бойынша ислеиди. Яваплы журналист болып, ол оьз макалаларын керек

заманга эм сапатлы аьзирлейди. Ай сайын кыскажылыларга багысланган «Кызийбек» бетин шыгарув ушын кыйынын аямайды. Белсенлик коьрсетеди ол газетамызга язлул болжалында да.

Яваплылык пан ислеиди

Газетамыздынъ хабаршыларынынъ бириси – Гульмира Нурдинова. Онынъ аьрекетин мен юма сайын «Регионлар» деп газета бети шыгарылады. Ол ногай халкынынъ ваькиллери яшайтаган Россиянынъ, Дагестаннынъ баска регионларында, айтпага, Дагестаннынъ Кизляр, Тарумов, Бабаюрт районларында, Карашай-Шеркеш, Шешен Республикаларында, Ставрополь крайында болатаган маънели оьзгерислер акында язады. Шет эллер ногайларынынъ яшавы да табады орын онынъ макалаларында. Онынъ усталыгы сол: ол сол оьзгерислердинъ энъ кызыклыларын сайлап алып, олар акында хабарлайды. Уйкен эс каратады ол ана тилди, халкымыздынъ маданиятын, аьдет-йорыкларын саклав маъселелерине.

Куллыгы енъил тувыл

Аз йыллар ислеиди газетамыздынъ редакциясында Лиза Бекмурзаева. Оьз аьрекетин мен ол салдарлы уьлисин коскан эм косады газетамызды шыгарув уьстинде юритилетаган иске. Мунда ол кайсы ис орында да аьрекет эткен. Айтпага, алдынгы йылларда ол коьширувщи, корректор, наборщик, верстальщик орынларында бажарымлы ислеген. Коьп куьш салады ол газетады кеплевге. Онынъ борышлары – газета бетлеринде баспалавга компьютер ярдамы ман текстлерди йыйнав, фотосуьвретлерди эм баска иллюстрация материалларды асыллав, газета бетлерин кеплев. Бу куллык енъиллерден тувыл, ама онынъ кыйыны ман кепленген бет окувшыга газетанынъ энъ маънели ягын – иштелигин толысынша эм яркын аьлде еткермерге эп бередиди.

Узак заман – бир орында

Редакциядынъ эсли куллыкшысы – Азинет Башиева. Яшав оьмирининъ кырк йыллардан артык заманын ол «Шоьл тавысы» газетамызга багыслаган, сол коьп йыллар бойы бир ис орында – корректор болып аьрекет эткен эм аьли де этеди. Онынъ куллыгы энъ авыр деп айтпага болады: ол газета бетлериндеги аьр макалады окуп, ондагы янъылысларды туьзетеди.

Бу ис аьрекетининъ оьз сырлары бар. Ол негизли аьзирлик болганды талаплайды. Олай дегенимиз, корректор ногай тилининъ грамматикасын (орфография, пунктуация, стилистика) ийги билген мен бирге баска яктан да билимли болмага керек. Бу баъри зат Азинет Утеевнада бар демеге керек. Ол аьр макаладынъ иштелигине, соьзлердинъ куланув маънелигине де эс каратады.

Ис аьрекетинде ол корректура белгиле-

ри мен усташа пайдаланып бажарады.

Уьлисин косады

Газетамызды дунья юзине шыгарув уьстинде юритилетаган аьрекетке оьз уьлисин косады Сакинат Утегенова да. Ол – редакциядынъ бухгалтери. Бу ис орында хыйлыдан бери куллык этип, ол керекли ис сулыбын йыйган. Редакциядынъ финансыгыннан юритилетаган баъри ислерине ол яваплы. Санлар ман ислев – онынъ кеспилик борышы, эм оны ол, кеспи билимлерине негизленип, тийисли дережеде юритеди. Газетамыз бетлеринде баспаланып шыгарылатаган билдирувлерден эм рекламалардан редакция келимине косым этиледи. Оьз кыйыны ман сол затка Сакинат Ахматовна да себеплигин тийгистеди.

Ис ветераны

Бизим коллективимиз арасында энъ эсли куллыкшы – ис ветераны Эльгайтар Тоьлемисович Дандиев. Ол коьп йыллардан бери редакциядынъ куьзетшиси болып куллык этеди, кыс мезгилинде редакция меканында йлуллык тутылсын ушын кыйын салады.

Эльгайтар Тоьлемисович – 70 ястан оьткен агайымыз, ама ясына карамастан, ол бир де ис нызамын бузбаган эм бузбайды, ис борышларын намысы ман толтырады.

Сый-абырайы бар

Отыз йыллык ис стажы бар редакция куллыкшысы Тасират Мансурова да. Сол йыллар ишинде ол, туьрли ис орынларды бийлеп, корректор, секретарь-машинистка, кассир, техничка-курьер борышларын толтырып келген. Аьрекетин мен байланыслы болып берилген баъри тапшырмаларды сол ок заман, ерине еткерип эткен эм этеди. Йогары нызамлы эм ийги касиетли кыскажылыдынъ ис йолдаслары арасында сый-абырайы бар.

Яс куллыкшылар

Ясларга баъри ерде де – ашык йол дегенлей, бар бизим куллыкшылар арасында яслар да: олар – Гульмира Аблезова эм Эмиль Акболатов.

Гульмира Аблезова компьютер мен бажарымлы пайдаланады, онда куллык этув йосыкларды аруув биледи. Солай ок ол редакцияга туьсетаган эм муннан баска инстанцияларга йиберилетаган баъри хатлардынъ айырым аьлде эсабын юритеди, газетамыздынъ сайтына туьрли янъылыслар, оьзгерислер акында макалаларды ерлестиреди. Бу баъри куллыкларды ол яваплылык пан юритеди.

Уйкен яваплылык пан карайды оьзининъ ис борышларына Эмиль Акболатов та. Ол редакция водители болып куллык этеди.

Л. УРАЗАЕВА,

редакциядынъ яваплы секретари.

А
з
и
н
е
т

Башиева

Т
а
с
и
р
а
т

Мансурова

Л
и
з
а

Бекмурзаева

Г
у
л
ь
м
и
р
а

Нурдинова

Сакинат Утегенова

Гульмира Аблезова

Нурият Кожаяева

Галима Курганова

Ф. СИДАХМЕТОВАДЫНЬ МЕРЕКЕСИНЕ

Фарида Сидяхметовадынъ яратувшылыгы ман меним танысувым «Признание» деп аталган кишкей ясыл йыйынтыктан басланган. Ол йыйынтык меним уьндиригимде аьли де бар. Сол заман мен анъладым эм бир туьйир де шексинмедим келеекте онынъ толы китап шыгараягына. Мине алдымда онынъ «Меним дуныям» деген китаби. Поэт поэт болып тувмайды, эгер Тувган ерин суьймесе – деп айтадылар. Фарида – поэт уьйкен аьриптен. Оны шайытлайды алдымызда «Меним дуныям» деген китаби.

2011-нши йылдынъ коьккес айында маданият уьйинде С.Батыровка багысланган кешликте Фаридады коьрип «Кайтип ога янасайым экен?» – деген ой ман коьп турдым. Ол аьдемлердинъ ортасында кызыклы кепте хабар юргисте эди. Тогерегинде бир аз таркаган сонъ мен: «Фарида, амансызба, хош келдинъиз!» – деп аманластым. «Сав болынъыз, бек аьруув еттим», – деп куьлемсиреп ол мага явап берди. Сеси онынъ тап бир аьлемет конъыравдай эди. Онынъ оьлшемли заманын коьп алып турмайым деп, мен янасувымнынъ маьнесин анълаттым: «Менде сизинъ китабинъиз бар. Сиз мага автографынъызды язынъызтагы», – деп тилегимди билдирдим. Ол йылы куьлемсиреп, мен берген калем мен аявлы мага сыдыраларды язды, китабин созды. Мага коьре, мен китапти тувыл, дуьньк-дуьньк этип урылган юректи колыма ыслагандай болдым. Ашык, таза, бир тат йок онда. Тап саьбийдинъ куьлкисиндей ярк кенъ куваныш, куйыдынъ сувындай таза терен суьйим, карда уьсиген шешекейдей алданган, тонъган сезимлер эм янъы аткан кызыл таза танъдай дайымлык ынанув аьдемлерге. Онынъ ятлавлары ягадылар, тонъдырадылар, йылытадылар, янъы сезимлер, сенимлик шаркынъда тувдырадылар, бир де парахат аьлде калдырмайдылар, яркырап бизим алдымызга баалы туьрли таслардай болып туьседилер, йылтырайдылар, коьзди шагаластырадылар, неге десе сондай да куьшли олардынъ саьвлеси. Бизим озимиздинъ Марина Цветаевамыз бар деген ойлар баста тувдырадылар эм сол ойымды Фаридадынъ орысша язылган сыдыраларында окыгандай боламан:

*Уж не гадали вы
И не думали –
Как снег среди лета,
Вдруг – Сидяхметова!
Да после Ахматовой
И Ахмадулиной,
Полноте,
не насмешка ли это?!
Вы простите,
Что имя свое
Неприметное,
Как кусок слюды,
Как среди жемчужин,
Нанизала на ниточку
Эту светлую,
Как посмела петь,
Не звана на ужин.*

Фарида оззининъ акынды асыртын мыскыл ман язса да, мен ойлайман, ол бу ерде мактанмаган тили мен оззининъ яратувшылыгына бек туьз белги берген деп.

Сондай ашык ярадай поэзия, яланъаш сезимлер, терен ойлар, яхшылыкка сенуьв. Оьзин аямай, бир затын да ясырмай, баьри ишки дуныясын тоьгипшашып шынжырдай этип тизилген ойлары. Шынжырда кайдай туьрли таслар боладылар, онынъ поэзиясында да сондай туьрли ойлар расадылар. Бу кыскажкылардынъ арасында уьйкен заман оьлшеми бар болса да, олардынъ поэзиясы бир-бирисине сес бергендей болады. Фаридадынъ поэзия сандыгын

ЫСПАЙЛЫК ПАН АКЫЛ БИРГЕ КОСЫЛСА

ашаман, алтынга, куьмиске колларымды малгандай болып, онынъ поэзия дуныясына коьмилемен. Аьр бир ятлавын, маржанлардай аявлап, колыма аламан:

*...Сандыгымда савлай
йыйган саклыгым
Суьйиммининъ сайлап
салган солкымы
Соравларым,
сынавларым, савлыгым,
Соьзим, сазым,
суьвретимнинъ
салкыны.*

Шаир кызды окыйман, онынъ яратувшылык дуныясын анъламага шалысаман. Сыдыралардынъ арасында коьп куьрсинуьвлер сезгендей боламан. Яде мен алдаманам ма? Яде мен дурыс шешпеймен ме? Мага коьре, Кудай ол кыскажкыга ыспайлыкты, ярасыклыкты, акылды, боьтен де бек зейинликти берип, яшавда баска затларды аяп, кемитип берген ме экен? Аьши неге...

*Уьмитим уьзилме
оьмирде
Уьйренмен уьсиген
уьйиме.
Уьмитим уьзилген
куьнимде
Уьндемей оьтермен*

*суьйимнен.
Яде баска орысша сыдыралар:
Я так давно не слышу
добрых слов,
Не ожидаю радостных
вестей,
Не вижу ярких,
многоцветных снов,
Не принимаю искренних
гостей.
Мой нежный, робкий*

сокпак бир де оьлен басып болмайды, неге десе ондай сюжет аьр бир кыскажкыдынъ яшав суьвретинде бар. Калай бек аьруьв танувлы аьл эм шаир кызымыз туьптуьз суьвретлейди сол аьлди. Кертисимен де, ол буьгуьнги кыскажкыдынъ куьни, куьнде юретаган сокпакы. Бу ятлав янъыравыктай кайтарылады хатынлар-

*луч, где ты теперь?
Что ж не спешишь
согреть любовь свою?
Моя душа остыла
от потерь,
Одна во тьме,
на сквозняке стою.*

Окыйсынъ... Ол да биздей кыскажкы, коьп ногай хатынлардай, бизим арамыздан. Ол оззининъ яшавын суьвретлейди. Тек кыскажкылар окыганда оззининъ яшавынынъ бир кесеклерин Фаридадынъ туьрли ятлавларында табадылар эм соьйтип шаир кызымыз аьр биримиз бен айырым хабарласкандай болады:

*Уьй. Куьлык. Орам.
Шерет. Тускалган
карам.
Ошак. Авырыган балам.
Аьел – аяган уям.
Баста кайнаскан ойлар,
Атлай шабыскан айлар.
Акиа етпеген аям –
Авыр, аварада дуныям.
Туьнегуьн –
айтылынмаган кыз,
Аь буьгуьн келди
мага кыс.
Карайман кыска
айыплы
Мен – буьгуьнги
кыскажкы.
Аньлайсынъ, сондай*

дынъ енъил тувыл бактысында. Онынъ ятлавында бир кесеги бар, меним юрегимнинъ энъ де туьбинде яткан ойларды элемиктей этип коьзгаган:

*Кайтар эдим кишкей
ямпик уьйиме,
Шоьгер эдим
босагадынъ алдына...*

Сондай ямпик уьйде мен оьскенмен, аьли болса, мен оны калай сагынаман... эм мага коьре, Фарида сол асыртын ойларымды коьргендей болып, язганга усайды. Ялгызлык та орынласкан шаир-кыздынъ бир неше ятлавларында. Окыган сайын сеземен, ол конакта коьп болган Фаридадынъ яшавында. Кайсы оьнерли аьдемге сол сезим таныс тувыл? Болса да, шаиримиз аявсыз болмады, онынъ иш дуныясы, боьтен де бек даьвлетли, бай, нурлы болды, малахит кутыгандай йылтырап. Ялгызлык оны тек катырды, дуныяга коьп оьлимсиз сыдыралар эндирилер эм поэзия суьйгенлерди зейинлиги мен сукландырды. Коьплер яратувшылык йолында ялгызлык аьлде оззининъ коьп оьлимсиз ятлавларын, суьвретлерин, произведениелерин дуныя-

га эндирилгенлер. Сога коьре:
*Ап-ак карга ер ийини
оралган,*

*Яшавымыз
ялгызлыктан куьрылган.
Кыс тувыл ма
экевимизди айырган?
Наьсин кеткен,
ызлары да йойылган.
Яде баска кайгылы
сыдыралар:
Аьр бир танъым меним
дайым бос болган,
Ушып кеткен мага
оьлшемли заман
Аязлы кыс мага синъер
дос болган
Ялгызлыкта
бузлаганымда таман.*

Фарида Сидяхметовадынъ поэзия пирамида-сынынъ энъ йогарында суьйим темасы биринши орын тутайды деп айтпага болады. Кайдай йигерлик, куьш, юректинъ оты бар тоьмендеги онынъ сыдыраларында:

*Суьюв келсин!
Явапсыз болса –
болсын!*

*Яксын мени,
юрегиме кан шапсын.
Тек оьмирим сол
суьювге мол толсын,
Ковзлеримди исси
туманлар ясын.*

Яде баска ятлавынынъ йигерли кесеги:

*Суьйимимди эш
биревден ясырман,
Юрегинъди аякларга
бастырман
Сол заманда
анъларсынъ бас
тамырман*

Наьсибинъ – мен.

Ногай поэзияда суьйимнинъ акында соьйтип йигерли кепте коьп кыскажкылар айтпаган. Дувылдаган оттынъ куьши мен, солкылдап битпейтаган ярасы ман, таза булактай сенимлик пен, ырыасуьсыз, оьктемлик пен еткереди бизге сол сезимди Фарида. Эм неше кере куьйсе де, сол ялыннынъ отына, бир де сатылмаган, ватылмаган шекленуьвге. Онынъ ятлавларында уьйкен, оьлшемсиз суьйим, каерде болса да сагынуьв халкына, авылга, уьйине, ювыкларына.

Фаридадынъ орыс тилде язганы, орыс тилге коьшируьвлери суьйиндирмей болмайды. Баска миллет кыймасларыма, тенъдосларыма онынъ поэзиясыннан бир кесеклерин окумага суьемен эм олардынъ алдында уьйкен оьктемликке толаман бизим ногай халкта сондай зейинли кыскажкы бар экенине. Коьрмей де болмайсынъ, Фарида оззининъ яратувшылыгы ман тек ногайларды тувыл, баска миллетли халкты да сукландырады, сескендиреди, тамаша аьлге салады. Меним кыймасларым Фаридадынъ «илхам дуныясынынъ»

аьлемет есирине туьседилер эм коьпке дейим тынык аьлде каладылар, аьр ким оззининъ ишки дуныясына коьмилип. Бир неше орысшага коьширилген, орысша язылган ятлавларын олар меннен тилеп ксерокстан шыгарадылар, неге десе онынъ карасы поэзияда болсын, прозада болсын бек кенъ эм билими терен. Ыспайлык эм акыл экеви коьсылып бир аьдемде болмайдылар деп айтадылар. Тек Фарида ыспайлыгы ман да, акылы ман да, турган турысы ман да сукландырады. Бу кыскажкыга Кудай бир зат та аяган йок. Яшавында касуветли вакытлары, коьнъили шат такыйкалары шаир-кыздынъ калемининъ ушыннан саьарли макалаларга айланып, бизге боз торгайдынъ йырындай болып, сабыр агайткан сувдынъ сесиндей болып эситиледи:

*Япыраклардан алтын
шуба уьстиме,
Ямгырлардан куьмис
тастар ийиниме
Куьз иледи, меннен
коьзин ясырып,
Сыпатына куьньирт
перде туьсирип.*

Кайдай аьлемет тенълестируьвлер «алтын шуба», «куьмис тастар», «куьньирт перде». Доьрт сыдыра – аьрсинде сондай куьш эм енъил коьнъилсизлик яшавдынъ тагы бир куьзи, тагы бир йылы артында калганына эм дайымлык сенуьв келеяткан табиятынъ баска заманынынъ шагына.

Фаридадынъ бир неше ятлавларына анъ да салынган эм солардынъ ишинде анага багысланган коьплердинъ суьйикли йыры:

*Аямайсынъ оззинъди,
аямайсынъ
Яшавдан арыдым
деп йыламайсынъ.
Оьмир бойы
кайгылар ман куьресип
Ак шашынъды карага
боямайсынъ...*

Коьплердинъ коьмекейи босап, коьзлери коьзяска толадылар.

Макаламнынъ ызына келдим усайды деп ойлайман. Аьли де басымда коьп ойлар, юрегимде коьп сезимлер телезидилер. Фаридадынъ китабин столга саламан. Мен оны ман ювык таныс болмасам да, мага коьре, биз бир орамда ойнагандай, бир авылда яшагандай. Сондай да ювык болды ол мага эм соьзимнинъ ызында мен ога йорагым келеди яшавда баьри аьруьв затларды. Фарида, поэзия дуныянъда дайым да яркын бояклар яркырасын!

М. ОТЕВАЛИЕВА.
Суьвретте: Ф. Сидяхметова яс заманында.

КИЗЛЯР РАЙОНЫ

Ана тилин яс арка арасында таралтып келеди

Ана тилининг оърленуыине яны авырып, оны халкынынъ арасында таралтып, яслардынъ оз тарихине, маданиятына, саниятына суыйминъ оьстирип, оз халкынынъ шынты патриоты болганлардынъ саны арамызда аз тувыл. Сондай аьдемлердинъ бириси болады ана тил эм адабиятыннан окутувшы Енбийке Йылкайдаровна Эдильбаева.

Енбийке Эдильбаева асылы ман Ногай районынынъ Кумлы авылыннан болады. Ол 1957-нши йылдынъ 11-нши март айында Йылкайдар эм Толганнынъ коьп балалы аелинде тувган. Мектебти ийги белгилерге тамамлап, ол коьптен эткен мырадына йол ашады. Карашай-Шеркеш педагогикалык университетининъ филологиялык боьлигине туьсип, оны очно тамамлайды. Кыскажаклыды Нефтекум районынынъ Тукуй-Мектеб авылынынъ орта мектебине орыс тил эм адабиятын окутпага йибередилер. Онда ол доьрт йыл

аьрекет этеди.

Сол авылда окутувшы кыз оззининъ наьсибин де табады. Ян косагы Оьмирбек Эдильбаев пен яшавын байлайды. 1986-ншы йыл яс аьел Кизляр районынынъ Ново-Крестьяновка авылына коьшеди. Мектеб окувшыларына ана тил эм адабиятын окутып, ана тилине суыйминъ оьстирип келеди. Коьплеген выпусклерди яшав йолына салган. Онынъ окувшыларынынъ арасында окутувшыдынъ йолын алганлар да бар. Буьгуьнлерде олар да ана тилине маьне берип, окувшылар арасында тилди таралтып келедилер.

Енбийке Йылкайдаровнадынъ белсенли куллык этуьви мен, авыл мектебинде уьлке танув музейи де аьрекет этеди. Окувшылар онда ногай халкынынъ кийгизи, бесиги, шымылдыгы, куманы, бурынгы заманда кыскажаклылар кийген кийимлери, куьмис билезиклери, юзиклери, калайлар эм сондай баска затлар ман таныс боладылар. Мек-

тебтинъ окувшылары район, республика бойынша озгарылатаган ана тилиннен туьрли олимпиадаларда, ярысларда ортакшылык этип келедилер.

2007-нши йылда РФ-дынъ ийги окутувшысы деп белгиленген эм 100 мынъ акшалай грантына тийисли болган. 2010-ншы йыл республика бойынша «ана тилиннен энъ ийги окутувшы» деген республика бойынша ярыста енъип, 2-нши орынга тийисли этилген. ДР-нынъ билимлендируввининъ отличниги, янъыларда РФ-дынъ сыйлы куллыкшысы деген атына тийисли этилди.

Енбийке Эдильбаевадынъ оьсип бараытырган яс несилине ана тилин суьйдирувде эткен косымы уьйкен. Балалар окутувшы кыскажаклыдынъ савлай янын салып берген дерислеринде ногай халкында болган бурынгы ногай ойынлары, баьтирлери акында хабарлаган дестанлары, халкымыздынъ маданияты, ногай адабиятыннынъ тарихи, шаирлери, язувшылары акында ювык танысадылар. Оьз миллетин, тилин сыйлап уьйренедилер.

Коьп кере исинде коьрсеткен етимиси уьшин Енбийке Йылкайдар кызынынъ суьврети Сый тактасында орын тапкан. Коьплеген Сый грамоталарынынъ иеси болады.

Коьп йыллар бойы окутувшы кыскажаклы ана тилимизде шыгатаган республикалык «Шоьл тавысы» газетасы ман тар байланыс тутып келеди.

Онынъ язган ятлавлары, макалалары газета бетлеринде дунья ярыгын коьрип, газета окувшыларын суьйиндирип келеди. Кизляр районынынъ Ново-Крестьяновка авылында ол дайым да ногай тилинде шыгатаган газетамызга биринши болып язылады. Эм газетадынъ аьр бир номерин сагынышлы куьтеди. Газетамызга аьр бир язлуьв кампаниясы юрген шагында, оз ис йолдаслары, авылдаслары арасында ногай газетасын алмага, язылмага шакырады.

Енбийке Эдильбаева сый казанган окутувшы болып калмай, ол наьсипли ана да болады.

Буьгуьнлерде онынъ тоьгерегинде ойнаган уныклары, кыскажаклыдынъ коьнъилине куьез косады.

Г. ТОБЛЕГЕНОВА.

Суьврете: *Е. Эдильбаева.*

ШЕЛКОВ РАЙОНЫ

Газета ман байланысын уьзбейди

Дайым «Шоьл тавысы» газетасынынъ тарихинде коьплеген аьдемлер оз ызларын калдырганлар. Оьз макалалары ман газетамыздынъ бетлеринде, окувшылардынъ коьнъилине этип, оз турган ерлериндеги исши аьдемлери мен халкын таныстырып келгенлер. Солардынъ бириси Шешен Республикасынынъ Шелковской районыннан Явгерет Нурадиловна Дильманбетова болады.

Ол 1956-ншы йыл Буруны авылында Нурадил эм Танъбийкединъ татым аьелинде тувган. Кишкей заманнан алып Мутли тетесининъ колында тербияланады. Явгерет Дильманбетовага кишкей заманынан алып Кумлы авыл орта мектебинде етинши класска дейим окумага туьсти. Тек туьнегуьн болгандай этип, ол биринши окутувшысы Н.Коккозовадынъ, бирге оқыган теь-йолдаслары, кыймаслары акында йылы эскереди. 1972-нши йыл Терекли-Мектеб авыл орта школасында окувын бардырады. Кыздынъ кишкейден алып окутувшы болакпан деген мырады соьнмеди.

ДГПИ-динъ филологиялык боьлигине туьсип, оны очно етимисли тамамлайды. Ис аьрекетин Явгерет Дильманбетова Ногай районынынъ Калинин авылында баслаган. Кыскажаклы бактысын Сейдали (яткан ери ярык болсын) деген ногай ясы ман байлайды. Наьсипли аьелде эки увыллары Истамали эм Расул тувдылар. Наьсипли анадынъ куьезин буьгуьн уныгы да боьледи.

Коьп кетпей, кыскажаклыды бак-

ты Шелковской районынынъ Воскресеновская авылына аькеледи. Онда окутувшылык кесписин сайлаган кыз ана тил эм адабиятыннан дерислер берип баслайды. Окувшылардынъ ана тил эм адабияты бойынша билиминъ оьстирувине ол савлай куьшин, янын 5 йыл бойы салып келеди. Оннан сонъ ол эки йыл Каршыга авылынынъ мектебинде де ис сулыбын байытады.

Явгерет Дильманбетова мектебте окуп шагыннан алып ятлавада да озин сынаиды. Онынъ «Шоьл тавысы» газета бетинде баспаланган «Данъыл шешекейлери» деген биринши 8-нши класста язган ятлавы, кыздынъ юрегин канатландырды, коьнъилин коькке дейим коьтерди. Оьз сезимлерин кыз туьрли ятлавларында коьрсетти. Коьп кетпей авыл хабаршы оьткен оьзгерислер, исши аьдемлер акында кызыклы макалалар. хабарлар язатган болды. Эм олардынъ коьбиси «Шоьл тавысы», «Ногай давысы» газеталары бетлеринде, «Тувган ерим» деген альманахында, «Байтерек» журналы бетлеринде орын таптылар.

Буьгуьнлерде де аьдемлердинъ кызыклы бактылары акында кыскажаклыдынъ кол астыннан коьплеген макалалары язылып, юрек туьбиннен алынган сезимлери коьрсетилген ятлавлары дунья ярыгына энип, газета бетлеринде шыгып, окувшылар ман бааланып келеди.

Г. РАМАЗАНОВА.

Суьврете: *Я. Дильманбетова.*

НЕФТЕКУМ РАЙОНЫ

Бактысын халкы ман байланыстырган

Ногай адабиятында оззининъ айырым ызын калдырган аьдемлери аз тувыл. Олар ана тилинде язылган китаплери мен, газета бетлеринде шыккан шыгармалары ман халкына таныс боладылар. Солардынъ бириси Куруптурсын Мамбетов болады.

Ногай шаири, журналист, педагог, Куруптурсын Утешевич Мамбетов 1951-нши йылдынъ 20-ншы январинде сол заманларда ЧИАССР-дынъ Шелковской районынынъ Каршыга авылында эгинши аьелде тувган. Старошедринский орта мектеб-интернатын тамамлаган сонъ, Дагестаннынъ педагогикалык институтынынъ филологиялык боьлигинде окувын бардырады. Окуп йылларында ол негизли предмет пен бирге ямагатлык кеспилер боьлигинде журналистика, суьвретке алуь, музыка ман

кызыксынып баслайды. Мектебте окутувшы болып ислеген йылларында К. Мамбетов дайым газеталар, журналлар, радио, телевидение редакциялары ман аьрекет этип келген. Район газеталарынынъ редакциясында да куллык эткен. ЧИАССР республикалык радиосынынъ ногай боьлигинде редактор болып аьрекет эткен. Шаир Журналистлер союзынынъ агзасы да болады. К. Мамбетов ана эм орыс тиллеринде ятлавлар язады. Онынъ ятлавлары йырларга да айланып, ногай халкынынъ арасында белгили болады. Буьгуьнлерде ол бир неше ятлав йыйынтыкларынынъ да авторы болады. Онынъ ятлавлары, коьбисинше, яслыгына, досларына, исши аьдемлерге, суьйимге багысланган. Оьзининъ яратувшылыгынынъ эм яшавынынъ негизли мырады деп ногай шаири халкына кул-

лык этуьвди, дуньядагы халслар ара дослыкты коьрсетуьвди санайды.

Буьгуьнлерде К. Мамбетов Нефтекумск районында «Степные вести» деген газетасын баспадан шыгарады. Эм туьрли ерлерде яшайтаган халкы арасында таралтып келеди. Онынъ бетлеринде яратувшылык пан каьр шеккен яслар, ногайлар яшайтаган ерлерде болган янъылыктар, оьзгерислер, халк тарихи орын табады.

Шаир эм журналист К. Мамбетов «Шоьл тавысы» газетасы ман да коьп йыллар бойы байланысын уьзбейди. Онынъ ятлавлары ман, макалалары ман окувшылар «Шоьл тавысы» газетасынынъ бетлериннен коьптен таныс боладылар.

Г. НУРДИНОВА.

Суьврете: *К. Мамбетов.*

Шебер тили мен, шешен соьзи мен

Окытувшы. Аыр бир аьдемде окытувшы тек мектеб, студент йылларында болып калмайды, окытувшы яшав бойынша да болады. Бизге сол бир аьдемнинь маслагатлары, ойлары караньалыкта, ярык савьле берип, тувра йолды коьрсеткендей болады ...

Тезден биз Ногай шоьлинде шыгатаган, «Шоьл тавысы» газетамыздын тувган куьнин белгилеймиз. Бу куьн тувган газетамызга – 85 йыл. Булай карасак, бир аьдемнинь яшав оьмири.

Дайым да газетамыз халк арасында бек маьнели баспа органы болып келген. Аьли де газетамыз оьмирлер бойынша, кезекли номерлери халкымызда куьтуьвли болагына бек сенемиз. Газетанын редакциясында эм типографиясында бек коьп белгили поэтлеримиз, язувшыларымыз, билимли аьдемлеримиз куллык эткенлер эм этедилер. Солардын ишинде меним студент йылларымдагы окытувшым Юмав Юманияз увьлы Каракаев те бар. Мен оны ман буьгуьнлерде таныс болганьма бек оьктемсиймен. Ол мага макалалар язувдын негизин коьрсеткен деп те санайман.

Узак та болып коьринеди, 90-ншы йылларда мен Карашай-Шеркеш Патшалык университетинин химия-биология факультетине окымага туьспеге ниетленген эдим, ама бактым мага филология факультетинин журналистика боьлигине туьспеге буьырды.

Мен школада тувган тилин окымасам да (сонын акында айтпага да уят, ногой баласы болып, орыс класста окыганман), сейирге ногой тилден сочинениди «доьрт» белгисине язганман. Филология факультетине окувга туьссем де, сонда окыак ниетим де, мырадым да йок эди. Кайтип болса да, бир йылдан сонь химия-биология факультетине коьшермен деп ойла-

дым. Соьйтип, бир йыл узатында тувган тилди уьйрендим, керек болса, «Ногай давысы» газетасынын бетлеринде «Меним асылым» деген макала да баспаланып шыкты. Сонынь баспалануьына оьз косымын эткен Юмав Юманиязович Каракаев. Олай дегеним, ол – журналистика боьлигинин студентлери мен «Сокпак» деп факультатив озгараган эди. Сонда биз, юмада бир кере йолгыгысып, язган кишкей макалаларымызды окып, бир- биримиздинь янгылысын туьзетуьв уьстинде оьз ойларымызды айтып, окытувшымыздын маслагатларын тынълайтаган эдик. Сол «Сокпактынь» бир йолгыгысында меним язган (оьлшемине коьре, коьп уьйкен тувьл) ма-

лам Юмав Юманиязовичтинь тергев-сынавын оьтти, эм ол бир неше студентлердинь, сол санда меним де, макаламы «Ногай давысы» газетасынын редакциясына оьзи элтеп берген. Сол макаланын газета бетинде орын тапканы меним коьнйилимди де, юрегимди де коьтерди.

Меним окытувшым Юмав Юманиязовичтинь макалама берген баасы эм «Галима, сен язып болаяксынь», – деген соьзи меним химия-биология сабагынан окытувшы болмага деген мырадымды тамырыннан туьрлендирди. Мен окыйтаган еримде калмага токтастым эм тувган тилимди билмеге боьтен де ымтылдым. Окувдан бос заманларымда, мен «Ногай

давысы» (бу Карашай-Шеркеш еринде шыгады) газетасынын кезекли номерлерининь бир сыдырасын да калдырмай окып турдым.

Буьгуьнлерде меним аьлиги ис орынымда ислевиме Юмав Юманиязович Каракаевке савболсын айтаман. Эсиме онынь тез-тез кайтаралап айтып туратаган соьзлери туьседи: «Аыр бир аьдемде «уьш» кулак бар – бириншиси –зув, экиншиси – ув, уьшиншиси – ток». Олай дегени, зув – айткан соьз бир яктан киреди, экиншиден туьсип калады, ув – эситкенинен аз эсинде калады, ток кулаклы аьдем болса, эситкенинен коьп затты эсинде саклайды. Онынь бу соьзлери меним эсимде аьлиге дейим де бар. (соларды ол айтканда, менде ток кулак болгандыр).

Юмав Каракаев меним кеспи сайлавыма себеплик эткеннен баска, билим де берген. Онынь берген дерислери, окыган лекциялары, аьли де меним эсимде, эм оларды мен ис аьрекетим бойынша, кулланган ерлерим де болады. Окувдан сонь, бир неше йыллар оьткеннен сонь, оны коьргенде:

– Сиз язувыньыз бан меним коьнйилиме еткен йоксыз, – деген соьзин де эситкен эдим. Билмеймен, ол сол заман маскаралады ма яде болса, уьшыны ман да, биз язып болувьмыз бан тийисли дережеге етпегенимиз. Тек шалысуьымыз бар.

Юмав Юманиязовичтинь буьгуьнлерде де мен макалаларын газеталар, журналлар бетлеринде окыйман, ол мага дайымларга окытувшы болып калган.

Г. САГИНДИКОВА,
РФ Журналистлер соьзынынь агзасы.

Суьвретте: Ю. Каракаев.

Язып та, ислеп те эм йырлап та

Климбек Савкатов редакцияда этип болмайтаган куллык йок эди десек ялган болмас. Ол мунда 1960-ншы йылларда аьли де «Кызыл Байрак» газетасынын редакциясында баслап фотохабаршы, хабаршы, соньында боьлик етекшиси, яваплы секретарь болып 20 йыллардан артык заман куллык эткен. «Шынты журналист солай болмага керек: командировкага да барып, блокнотын да толтырып, суьвретке де алып, соннан кайтып келип кешелеп макала да язып, эртен редакцияда шыгып турган номерге соны заманы ман еткерип. «Керек уьшин терек йык» дегенлей, редакция куллыкшысы баьри затты да этип билмеге эм болмага борьшлы», – деген ветеранымыз Муса Отаровтын соьзлери эсимде калган. Сол соьзлер толы кебинде Климбектей аьдемлерге келисли эди. Оьзининь тувра ис борьшларыннан баска болып, К.Савкатов ол йылларда ЭГА аппаратынан газетага керекли клишелерди де шыгармага, типографияда сынагатаган алатларды да ярастырмага уьлгирип келген. Тап соьйтип, «бу меним исим, мунавы баскадыкы» деп айьрмай, редакцияда Рашид Ораков, Маркс Етмишев те

куллык эткенлери белгили. Сондай аьдемшилик, коллективизм баьрисине де ийги ис аьллерди туьзген.

Соннан коьп йыллар оьткен сонь Климбек оьзининь бир эскеруьвлеринде: «Редакция мени ислеп те, язып та, йырлап та эм яшап та уьйретти», – деп язган.

К.Савкатов оннан баскалай, 1960-70-нши йылларда Ногай район художествольк самодеятельность аьрекетинде белсенли катнасып келген. Онынь аьлемет ыспайы, коьнйилди оьр коьтерген тавысы ман йырланатаган йырларды баьри район яшавшылары суьйип тынълаганлар. Климбектей йырлавшылардын оьнери мен сол йырлар халкымыздын классикалы йырларына айландылар. Аьлиге дейим белгили ногой шаири, язувшы, журналист Анварбек Култаев «Йырлайды Климбек Савкатов эм Сеперали Акмурзаев» деген магнитофон лентасына язылып калган концертти республикалык ногой радиосыннан таймастан береди.

К.Савкатовтай аьдемлердинь редакцияда ислеген йыллары онынь тарихининь ярык эстелики бетлерининь бириси.

М. ЮНУСОВ.

Сансыз коьп сыдыралар шыгарганлар

Типография – ол газета номерин шыгуга аьзирлейтаган эм оны баспалайтаган цех. Газетамыздын баспакы тарихинде типографиядагы ислер кол ман юритилген. Соньында 1960-ншы йылларда типографияга уьйкен линотип (сыдыра куьвшы) машиналары келеди. Линотиплердинь келуьви газета материалларын йьюв куллыгын коьпке енйилеткен.

Ис оьмирининь 40 йылга юьык заманын газетамыздын типографиясындагы линотиплеринде Тотай Елакаева оьткерген. Ол газетамыздын тарихинде онынь ийги куллыкшыларынынь бириси болып калган. Элбетте, сондай коьримли ис йолдасынынь янын да яс линотипистка Насипхан Кельдасова да аьруьв ислемеге шалыскан.

Линотипистлердинь аьре-

ти мен газетанын дуьния ярыгына аьзирленуьви эм баспалануьви байланыслы эди. Сол йыллар эндигиси газетамыздын оьткен тарихи болып калса да, ол оьзинше кызыклы эм эстеликли тарих.

Суьвретлерде: (солда) линотипистка Н. Кельдасова эм корректор Азинет Култаева; (оньда) линотипистка Тотай Елакаева (1970-1980-нши йыллардын суьвретлери).

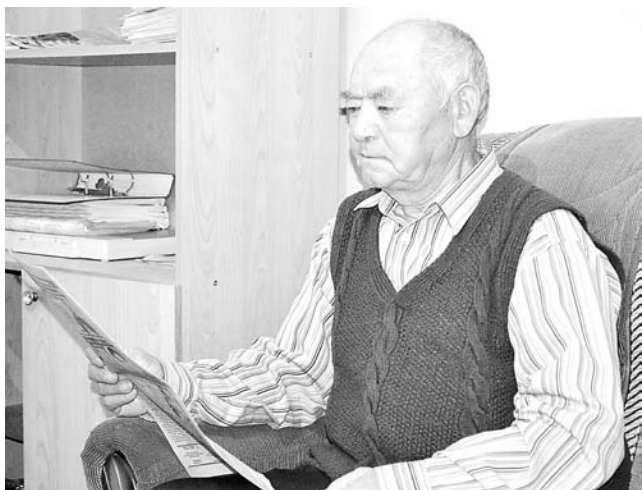
БИЗГЕ ЯЗАДЫЛАР

Бизим аяр куынлик тарихимиз

Сраждин Межитов, 1971-нши йылдан газетамыздын авыл хабаршысы.

– «Кызыл Байрак» газетасы мен аялы яс заманымнан, 1961-нши йылдан окыйман. Сонгында Хасавюрт педучилищесинде, Совет Аскер сырасында болган йылларымда да окыганман. Мине бир мысал, аскерши-йолдасларым мага уйден йыйы калын конвертлер келетеганын коьрип: «Эй, ногай, газетань келди!» – дейтаган эдилер.

Шоьл газетамыз бан байланысым боьтен де ВЛКСМ Ногай район комитетинде идеология бойынша секретарь болып ислеген 1971-1976-ншы йылларда беркиди. Сол йылларда мен газетата комсомол оьткеретаган ислер, шаралар акында язып басладым. Айтпага, меним «Хатын-кызлар тракторларга олтырды» деген макалам коьплерге белгили болар. Сол 1970-нши район халк яшавы

онгына айланып турган йылларда бизим «Куьнбатар» совхозыннан 8 эм Карл Маркс атындагы совхозыннан да 8 кызлар тракторист кесписине окып, оьз хозяйстволарында тракторларда куллык этип баслаган эдилер.

«Шоьллик маягы», сонь «Шоьл тавысы» газета бетлерине согыс эм ис ветеранлары акында коьп язганман. Ана тилимиздеги газетата язылув шагында авылдас-

лар арасында агитация исин юритемен. Газета бетлеринде оьзим окыган макалаларды баскаларга да окымага маслагат этемен.

Газета – бизим яшавымызды язып баратаган аяр куынлик тарихимиз. Кырк бес йылдан бери бизде коьп зат туьрленди. Теньлестирсек, алдынгыга коьре аялиги замандагы материаллык яшавымыз аьрув. Тек биз коьлымиздагы дурыс кулланмай-

мыз, коьп затты пуш йиберемиз. Бу ягыннан маселеди газета бетинде йыйы коьтеруьв керек деп ойлайман. Дурыс, газетата коьп кызыклы материаллар баспаланады. Ама мен де, баскалардай болып, соларга керекли явап язбайман, уйренген эриншеклигимиз аяк-коьлымизды тьсавлайды. Газета-окувшыгазета байланысы, мага коьре, осалланган. Окувшыларман куллык юритуьв керек болар деп ойлайман. Экиншилей, газета, китап окымайтаганлар да бар, сондайлар «ол бир зат та язбайды» деп шагынадылар. Ама газетамыз биревди «тислесе» ок, ювырып редакциядынь капысын ша табадылар...

Оьрметли мереке мен редакция коллективин, баьри газета окувшыларды кутлайман. Баьрингьизге де ден савлыкты, коьтериньки оьнер коьнъилди, яньы уьстинликлерди, наьсипти йорайман. Хайырлы яс болсын!

УЬЛИСИНКОСКАН

Сыйлы ясуьйкенимиз

Халкымыздынь яшавыерли газетасы ман байланысы демей болмаймыз. Газета бетлеринде халкынынь яшавы, ойлары, ниетлери. Оны кызыклы этер уьшин редакция куллыкшылары да, олардан оьзгелей авыл, штатта болмаган корреспондентлер де оьз куьшлерин аямай аьрекетлейдилер. Солай ок коьп йыллар узагына (1965-1991) оьз макалаларын «Шоьллик маягы», сонь «Шоьл тавысы» газетасына Иса Оразай улы Байманбетов язган.

Иса Оразай уылы Уллы Аталык согысынынь алдында 1940-ншы йыл яздынь яйнаган куьнинде тувган. Онынь атасы давда ян берген, анасы да авырып эртерек дуныядан кешкен. Уьш ясында ата-анасыз калган Исады Шелковской районьндагы балалар уйине аькеткенлер. Аьдемнинь яшавында бактысын туьзуьвде маьнели орын туткан аьдемлер боладылар. Сосындай аьдем Иса Байманбетовтынь яшавында атасы Таньатардынь иниси Оразай эди. Ол кишкей Исады согыстан сонь, балалар бавыннан алып, оьзи тербиялаган. Соьйтип йигиттинь яшавы Ногай

тики», «На страже Родины» эм баска газеталарда онынь макалалары баспаланады. Тувган шоьлине кайтып Иса Байманбетов Терекли-Мектеб авылында ВЛКСМ РК боьлик етекшиси, сонь 2-нши секретари болып ислейди. Оннан сонь районнынь туьрли тармакларында куллык этеди. Кайда ислесе де, оьзин намыслы, борышты яваплы толтырган куллыкшы этип коьрсетеди.

Иса Оразай улы коьплеген грамоталар ман савгаланган. Айтпага, КПРФ партиясынынь етекшиси Г.Зюгановтан КПРФ сыраларында ясларды тербиялауда белсенли аьрекетин уьшин, район яшавшыларды социаллык яктан канагатлав куллыгына уллы уьлис коьсканы уьшин район администрациясынынь аькимбасыннан, «Шоьллик маягы» газетасынынь бетлеринде макалалары баспаланган уьшин К.Юмартовтан тапшырылган. Онынь коькирегинде бир неше медаль ярасыкланады: «КПРФ ветераны», «Ис ветераны», «Россия профсоюзларына 90 йыл» эм баскалар.

Иса Байманбетов аьрекет эткен ызгы йылларын да Ногай районьнынь социаллык тармагында 15 йылга ювык ислеген. «Ат туягын тай басар» дегенлей бу куьнлерде онынь йолы ман барды кызы Зарема. Ол КЦСОН ГБУ-да боьлик етекши болып куллык этеди. Ясуьйкенимиз баска балаларына да ийги коьрим болган.

Бу куьнлерде Иса акамыз, конаксуьер, бавырмалы хатыны Зухра ман уныкларына куьезленип яшайдылар. Олардынь яшав эм ис йоллары ясларга коьрим деп санайман.

Н. КОЖАЕВА.

Суьврете: И. Байманбетов.

Газетамыздынь алал досларынынь бири

«Шоьл тавысы» (алдынгысы «Кызыл Байрак», «Шоьллик маягы») газетасы оьзининь 85 йыллык мереке-син белгилейди. Сол йыллар ишинде газетанынь редакциясында эм типографиясында уьш болмаса да, эки несил (кем тувыл) авысып келди. Сол тыныш болмаган заманларда газетасы баспадан заманы ман шыгарар уьшин аз аьдемлер куллык этпегенлер. Олар – редактор эм яваплы секретарь, хабаршылар, авыл хабаршылар, боьлик редакторлар, суьвретишлер, корректор, типография куллыкшылары эм сондай баскалар.

Газета бетлеринде коьп туьрли темаларга макалалар, айылпавлар болатанган эдилер. Газетанынь бетлеринде кызыклы макалалардынь баспаланувына авыл хабаршылардынь да коьмеги тийген. Коьримли авыл хабаршыларынынь бириси, Батыр-Мурза авылынынь окытувшылык исининь ветераны Аминат Сариева болады.

Ол – буьгуьнлерде де бизим газетамыздынь алал дослардынь бириси. Газета акында оьз ойын 35 йыл артта ол булай деп билдирген эди: «Коьп йыллардан бери мен «Шоьл тавысы» газетасынынь авыл хабаршысы болып келемен. Мен, коьбинше, окытувшылар акында, окытув-тербиялав маселелери, балаларды тербиялауда ата-аналардынь яваплыклары, эдаплык акында соравларды газетанынь бетлеринде коьп кере коьтергенмен.

Мен ойлайман: ата-аналар

уьшин газетанынь бир бетинде заман-заманда рубрика ашып, сонда окувшы балаларды, ясларды тербиялав акында маселелер язылып турса экен. Сол рубрика астында уста, сулыплы окытувшылар, ата-аналар оьз ойларын айтып язып турсалар, аьруьв болар эди деп ойлайман. Онынь уйкен пайдасы болмаса, зарары болмас эди».

Буьгуьнлерде де сав-эсен Аминат-абамыз газета ман байланысын йоймай келеди, эм газетата онынь суьйими артпаса, кемимейди.

«Мен газетата бала заманымнан алып окыйман десем де, оьтирик болмаса ярайды. Газетата суьйимди менде коьп йыллар узакта газета редакциясында аьрекет эткен меним кардашларым тувдырган деп ойлайман. Заманлар озадылар, яшав аьллери де туьрле-

нип келеди, сол заманларга коьре, мен де маьнели соравларды коьтермеге шалысып келемен.

«Путь Ленина», «Бирлик» колхозында болатанган оьзгерислер, авыл ерлериндеги белсенли эгиншилер, колхозшылар акында язып турдым, аьли де коьретаган маселелерди коьтермеге шалысаман.

Газетанынь буьгуьнлерде сапаты да ийгиленген, макалалардынь темалары куьннен-куьнге кызыклы болады. Бек суьйип мен М-А.Хановтынь, Г.Сагиндикувадынь, Г.Бекмуратовдынь макалаларын окыйман. Буьгуьнги газетамыздынь коьрки де бек ярасык, кезекли аьр номерин шыдамсызлык пан куьтип тураман. Буьгуьнги газетанын ис коллективине беркден савлыкты, уьстинликлерди, калемлери оьткир болга-

нын йорайман. Халкымызды да тувган газетамызды колтыкламага, кол басув заманлар келгенде, газетата язылганын тилеймен», – деп хабарлайды Аминат-абай.

Бу куьнлерде газетамыздынь биринши номери дуныя ярыгын коьргенли 85 йыл толды. Аз ба, коьп пе, йыллар оздылар. Тарихке коьп оьзгерислер кеттилер, коьпле-ри газета бетлеринде орын табып, архивлерде сакланадылар. Сакланады бизим эслерде газета яшавында белсен ис аьрекет бардырган куллыкшылардынь атлары да. Сол санда Аминат Сариевадынь да аты бар.

Г. КУРГАНОВА,

РФ Журналистлер союзынынь азасы.

Суьврете: А.Сариева окувшылары ман. (1992-нши йылда алынган суьврет).

Куьн яхшы болсын, радио тыньлавшылар!

Мине 34 йылдан бери куьн сайын эртенгилин баслайды бу соъзлер мен «Дагестан» ГТРК-сында «Шоьл тавысы» деген авторлык телеберуьвди юритуьвши Зафира Магомедова. Бизим газетамыздын куллыкшысы ман хабарласувында ол оьзининг яшав эм ис йолы акында соравагына явап берди.

Сорав. *Аьр бир аьдемнинг яшавы – айырым бакты. Сол бакты балалыктынг кишкей сокпагынан басланып, уьйкен йол болып кетеди. Сизинг яшавынгыз да сол ийги шактан басланады. Бала шагынгыз, яслыгынгыз кайтип оьткени акында хабарлаганынгызды суьмен.*

– Меним бала шагым кенг тоьселген шоьлимиздинг уьйкен деген авылларынынг бириси – Нариман авылда оьткен. Ондагы ерли школады битиргенмен. Бу ерде булай зат акында айтып озбасам, хабарым толы болмас деп ойлайман. Сиз оьзингиз де аьруьв билетанган боларсыз, бизди кишкей заманымызда бас деп школага яртыншы класска алатанган эди. Коьплеген ага аналардай болып, меним анам Явгерет те (яткан ери ярык болсын) 1-нши сентябрь куьн айтылган авылдынг школасына алып келеди. Мектебинг алдында коьплеген окутувшылар, ага-аналар, байрамша кийинген окувшылар, мендей болып биринши кере школадынг босагасына абытларын басаяк саьбийлер ййылганлар. Яртыншыга бараякларды «а», «б», «в», «г» классларга сайластырып аладылар. Тек мени бир окутувшы да алгысы келмейди экен. Маьнеси, яси алгыга толган болса да, меним бек кишкей деп. Меним наьсибиме «г» класс пан етекшилик этеек сулыплы окутувшылардынг бириси, бу куьнлерде арамызда йок Мавлет Бекболат кызы Беккишиева (яткан ери ярык болсын) мага карап: «Бу кыздынг каркырасы кишкей болганман, коьзлери бек тири деп меним колымнан тутып, класска киргистеди экен. Мине соннан басланган биринши абыгым билимге. Оьзек те, школада окуган йылларды эске алмай болмайсын, энг де куванышлы, энг де кызыклы окув йыллары эди. А билим ягынан айтсам, баьримиз де билимге ымтылатанган эдик. Ол заманларда тек мен туьыл, бирге окуган кызлар эм кеделер де болган шаклы аьр бир дериске азирленип бармага шалысатанган эди, неге десе бас деп биз окутувшылардан бек коркатаган эдик. Йогары классларда дерис берген окутувшыларымнынг арасынан Ису Кантемир кызы Тенгизовады, оькинишке, арамызда йок аьлиги заманда, эске алмай болмайман. Ол бизге биологиядан дерис беретанган эди. Окутувшымыз аьр бир дерисин кызыклы этип оьткермеге шалысатанган эди десем, соьзимде яньюлыс болмас. Дерислерде бизге аьр бир оьсимликлер, аьр бир кыр айванлар эм баска януварлар –затлар акында диафильмлер де коьрсететанган эди. Эм энг кызыклысы онынг туьбинде язылганларын мага окуьтатаган эди. Белки, ашык эм таза соьйлегенге ме яде тавысым бираз уьйкен болганга ма, ол ягын билмеймен, болса да окувшылар тып-тынык болып меним окуганымды тынлайтаган эдилер.

Дерислердинг арасында ана тил дерисине айырым маьне беретанган

эдим. Сосы деристен окутувшым Каирбек Зулькапий улы Юмартов эди. Ол да аьр бир окувшыга ана тилге суьйимди юреклерине эндиермеге шалысып аьрекет эткен окутувшылардынг бириси эди. Буьгуьн мага берилген ьхтыярлык пан пайдаланып, сосы сыйлы ясуьйкенимизге разылыгымды билдиргим келеди.

Сорав. *Кеспингиз акында айтынгызтагы*

– Алдынгы совет йылларында аьр-бир уьйде тоьр (биревлер ога тахтемет деп те айтадылар) болатанган эди. Бизим аьелде де уьйкен деген боьлмеде тахтемет бар эди. Сол боьлмединг бир тамында йогарыда кишкей радиомыз (репродуктор) илинип туратанган эди. Куьн сайын эртенги 8 саат 25 такыйкада Дагестан радиосыннан берилетанган ана тилимиздеги соьйлеуьвлерди тынлайтаган эдим. Тек сонда меним эсиме, бу кишкей радиодынг ишинде соьйлейтаган аьдем ким экен, ога кайтип сыймага болады экен деген бир ой келетанган эди. Бир йылларда «Соьйлейди Терекли-Мектеб» деп те соьйлесуьвлер берилип турды. Оны да тынлайтаган болдым. Сонг школады битирип, республикамыздынг баскаласы Махачкаладагы ДОСААФ-та секретарь-машинистка кесписин алдым, кайтып тагы да авылга келдим. 1981-нши йыл, колымда сосы кеспи болганнан сонг, район орталыгы Терекли-Мектебинг шетинде, авылым Нариманга ювык болган ерде орынласкан МЖС -те ис аьрекетимди басладым. Онынг директоры Оразбай Коьгий улы Темирбулатов эди. Сонда секретарь-машинистка болып бир йыл узагын да куллык эттим. Дагестан радиосыннан берилетанган ана тилимиздеги соьйлесуьвлерден баскалай болып, орыс тилинде сонгы хабарларды, билдируьв-анг соьйлесуьвлерди, сонг кардаш халкларымыздынг бириси – кумык тилинде де соьйлесуьвлерди тынлайтаган болдым. Эм сол соьйлесуьвлердинг бирисинде Дагестан радиосынынг орыс тилиндеги редакциясына машинистка кесписи болган аьдемди куллыкка шақырамыз деген билдируьвди эситип калдым. Коьп ойланып турмай, экинши куьн ок та атам Бекболат Махачкалага баратанган автобуска миндирип мени йолга салды. Ол 1982-нши йылдынг февраль айыннг сонгы куьни эди. 1-нши мартта радиого келдим эм оьз мырадымды айттым. Сол ок куьн мени фонотекага бираз болжалга фонотекарь этип алдылар. Оннан сонг арасы уьш ай ярым кетип, ногай редакциясына редактор этип коьширдилер. Соьйтип басланды меним Дагестан радиосында журналистлик ис аьрекетим. Эм соьзсиз де, оьткен йылларды тез-тез эсиме аламан. Алмай да болмайман, мага коьре, миллет тиллериндеги редакцияда аьрекет этуьв – ол оьз тилин билген аьдем-

ди тавып калуьв туьыл да, сол аьдем аьр бир радиотынглаушыга англаьлы, дуьрыс эм онгайлы кепте оьз ойын еткеруьв.

Дуьрысын айтпага керек, сол кеспиге уьйренуьв енйиллерден болмады. Журналистлик кеспининг сыр-сыбырын билуьв уьшин коьп кыйын тоькпеге туьсти. Тек меним наьсибиме коьп миллетли дагестан халкларынынг коллективинде оьз исине уьйкен яваплык сезип, бар болган билимин эм сулыбын салып аьрекет этетанган журналистлер – меним окутувшыларым, насихатшыларым болдылар. Белки мен олардынг арасында ялгыз бир яс кызалак болганыма болар, олар мени кайтип дуьрыс эм туьз кепте хабарласуьв юритпеге эм дуьрыс сораьлар бермеге уьйреттилер. Соьйтип мен эскермеге болам (буьгуьнлерде олардынг коьбиси муьскин де болганлар) кумык миллетли Сиражудин Токбулатовты, Ибрагим Шабаевти, даргин миллетли Али Алиевти, табасаран – Юсуф Базутаевти эм олардай баскаларды. Аьр бир азирлеген соьйлесуьвлерди окувдынг сулыбына Галина Бекбулатовадан, анг соьйлесуьвлерди азирлеьвге Владимир Сперанскийден, Абдул Раджабовтан, Абсалам Аскерхановтан уьйренгенмен. Йыллар оьткен сайын режиссер кесписине де уьйренмеге туьсти. Бу ягынан мага оьзлерининг коьмегин Аминат Гамзаева, Умалат Мусалаев, Осман Османов йолдаслар этип турдылар.

Оьз куллыгымды дайым да суьйгенмен. Аьр куьнлик куллыгымда мага туьрли кеспили аьдемлер мен йолгыспага туьседи. Олардынг коьбиси мен кайта-кайта коьрисип, хабарласуьв юритпеге ымтылыслы болып тураман. Олардынг этетанган аьрекетлери, каьр шегуьвлери акында радиотынглаушыларга хабарлап турмага суьмен.

Дагестан радиосы – ол меним бактым. Сол йыллар ишинде йогары политикалык билимин де алдым. Олай дегеним, марксизм-ленинизм университетин, сонг заочно Дагестан оькимет университетин окуп кутардым. Муннан он йыл алдын «Дагестан Республикасынынг ат казанган маданият куллыкшысы» деген сыйлы атка тийисли болганман. Оннан баскалай болып, коьп йыллар узагын да куллык эткеним эм «Дагестан» ГТРК-сынынг филиалынынг аьрекетин ийгилендируьв уьшин салган уьйкен косымым уьшин эм Дагестан радиосынынг 85 йыллыгы ман байланыслы болып 2012-нши йылда ВГТРК-дынг Сый грамотасына тийисли болганман. 1992- нши йылдан алып Россия-дынг Журналистлер соьюзынынг агзасы, ис ветераны. Мине сонгы он йыллар ишинде «Дагестан» ГТРК-сында «Шоьл тавысы» деген авторлык телеберуьвди юритемен. Быйылдынг октябрь айыннан алып бес йыл болжалга ДР-сынынг Халк Йыйынынынг депутатынынг коьмекшиси.

Аьдем кайдай дережеди тутса да, не ерде куллык этсе де, энг маьнели орынды аьел тутады. Эгер аьелинде татымлык, тил бирлик, бир-бирин англаьлык, бир-бирине арка-таяв болмаса, аьрекет этетанган еринге куллык та аьруьв юрмейди. Мен шоьл мен тавды бириктирген кыскаьклыман. Олай дегеним, аьлейим тав ерининг ваькили – даргин миллетли. Аьелимде эки балады тербиялап, яшавдынг кенг йолына шыгарганмыз. Уьылым Арсен йогары юридический билим алып, буьгуьнлерде полиция куллыкшысы, кызым Сабина Дагестан оькимет педагогикалык университетининг психология факультетин битирип, колына психолог кесписин алган. Болса да, оны ман разы болып калмай, кесписи бойынша айтылган

университетке магистратурага туьскен. Бас каламыз Махачкаладагы оьксиз эм етим калган балалардынг школа-интернатында аьрекет эткен. Буьгуьнлерде Каспийск каласында яшайды эм балалар бавында етекши болып ислейди. Балалар оьз аьеллерин курдылар, 5 уныгымызга эм йиенлеримизге куьезленип турамыз.

Сорав. *Бизим газетамыздынг акында не зат айтпага боласыз?*

– Сизинг газетангыз акында да коьп затлар айтпага болам. Баслап куллык эткен йылларда куллыгым бойынша районга тез-тез баратанган эдим эм редакцияга тиймей бир заманда да кайтпаганман. Колымда язатанган уьйкен репортерым да болатанган эди. Онда барсам коьп макалалар ййып, дорбамнынг толаягын да, билемен, неге десе сол йылларда меним йигеримди кайтармай, бар болган затларын тоькпей-шашпай мага береек авыл хабаршыларым бар эди. Кайдай йылы соьзлер мен эскеремен бу куьнлерде Сейдахмет Рахмедовты, Куруптурсын Оразбаевти, Мухудин Кадрышевти, Муса Отаровты, Алев Алимовты эм коьплеген баскаларды. Мага берилген ьхтыярлык пан пайдаланып шоьл ерининг партизаны Казманбет Муса улы Абдуразаковты эске алмай болмайман. Сосы ясуьйкен мен де мага коьп кере йолгысып, кызыклы хабарласуьв юритпеге туьскен. Айтатаганым, онынг районды аяк уьстине салуда эткен уьлиси, эл алдындагы куьткен намыслы борышы акында. Оннан баскалай болып ясуьйкеннинг кужырлы хабарларын да язып алганман эм «Адабият радиотолкынында» деген соьйлесуьвлерде радиотынглаушыларга эситтирип келгенмен.

Йыллар оьтеди, заман туьрленеди. Газетамыздынг коьрки де, иштелиги де, келбаклануьвы да барган сайын туьрленип эм ийги ягына карап шыгады. Буьгуьнлерде республикалык ямагат-политикалык «Шоьл тавысы» газетасынынг орыны маьнели, онынг бетлеринде аьлиги заманга келисли болган макалаларды окумага болады. Сондай ямагат маьнеси болып шыгатаган баспады тийисли кепте баспалаьда, соьзсиз де, редакция куллыкшыларынынг яратуьвшылык яктан туткан белсенлигин эскермей болмайман.

85 йыл, булай алып караганда, аьлиги баспа уьшин – уьйкен болжал эм ол район еринде энг яркын эм ашык баспалардынг бириси болып калады. Газетамыз дайым да йогары маданиятты, аьдилликти алып барады. Редакция куллыкшыларына йогары яратуьвшылык етимислерди, кеспилик сулыпты, дуьрыс эм куьн маьселесине келисли болган макалаларды язып, газета окувшыларына еткермеге Алла наьсип этсин! А савлайы ногай халкыма куьндегилек яшавларында тек онгайлыкларды эм тек ийгиликлерди сагынаман. Дайым да халкым меним оьрленсин, яйнасын, яшасын!

Хабарласуьвды

Г. Бекмуратова юриткен.

Суьвретте: З. Магомедова.

Постановление

от «14» ноября 2016г.

О ПРОВЕДЕНИИ ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ ПРАВА НА ЗАКЛЮЧЕНИЕ ДОГОВОРА АРЕНДЫ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА

В соответствии, со ст. 10. Ст.12 Закона РД «Об обороте земель сельскохозяйственного назначения в РД

Постановляю:

1. Провести открытый аукцион по продаже права на заключение договора аренды следующего земельного участка

№ 265

МО СП «сельсовет Карасувский». Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка составляет – 16614 рублей. Срок аренды – на 10 (десять) лет.

2. Отделу по земельному контролю, муниципальному имуществу и закупкам администрации муниципального образования «Ногайский район» опубликовать извещение о проведении открытого аукциона в республиканской газете «Голос степи».

Контроль за исполнением настоящего постановления оставляю за собой.

Р.С. Шангереев.

№ 237

Постановление

«21» ноября 2016 год.

О ПРОВЕДЕНИИ ПУБЛИЧНЫХ СЛУШАНИЙ ПО РАССМОТРЕНИЮ ПРОЕКТА ПЛАНИРОВКИ И ПРОЕКТА МЕЖЕВАНИЯ ТЕРРИТОРИИ ЧАСТИ МО СП «СЕЛО ТЕРЕКЛИ-МЕКТЕБ» НОГАЙСКОГО РАЙОНА В ЦЕЛЯХ ПРОВЕДЕНИЯ РАБОТ ПО ПРОЕКТИРОВАНИЮ И СТРОИТЕЛЬСТВУ КАБЕЛЯ СВЯЗИ ОТ ГРС «ТЕРЕКЛИ-МЕКТЕБ» ДО ПЛОЩАДКИ ОХРАННОГО КРАНА НА 28 КМ ГО В СОСТАВЕ ОБЪЕКТА «ДООСНАЩЕНИЕ ИТСО ГРС ТАРУМОВСКОГО ЛПУМГ» КОД 11050

Постановлением Главы администрации муниципального образования сельского поселения «село Терекли-Мектеб» от «18» 11.2016г. № 235 организованы мероприятия по подготовке документации по планировке территории части земель МО СП «село Терекли-Мектеб» Ногайского района в целях проведения работ по проектированию и строительству кабеля связи от ГРС «Терекли-Мектеб» до площадки охранного крана на 28 км ГО в составе объекта «Дооснащение ИТСО ГРС Тарумовского ЛПУМГ»

В соответствии со статьей 46 Градостроительного кодекса РФ,

Глава МО СП «село Терекли-Мектеб»

постановляю:

1. Провести публичные слушания по рассмотрению проекта планировки и проекта межевания территории части муниципального образования сельского поселения «село Терекли-Мектеб» Ногайского района в целях проведения работ по объекту – «Дооснащение ИТСО ГРС Тарумовского ЛПУМГ»
2. Для координации совместных действий по организации и проведению публичных слушаний создать комиссию в составе Председателя и ее членов.
3. Постановление вступает в силу со дня его официального опубликования.

З.К. Аджибайрамов

Постановление

«18» ноября 2016 год.

О ПРОВЕДЕНИИ ПУБЛИЧНЫХ СЛУШАНИЙ ПО РАССМОТРЕНИЮ ПРОЕКТА ПЛАНИРОВКИ И ПРОЕКТА МЕЖЕВАНИЯ ТЕРРИТОРИИ ЧАСТИ МО СП «СЕЛЬСОВЕТ КАРАГАСКИЙ» НОГАЙСКОГО РАЙОНА В ЦЕЛЯХ ПРОВЕДЕНИЯ РАБОТ ПО ПРОЕКТИРОВАНИЮ И СТРОИТЕЛЬСТВУ КАБЕЛЯ СВЯЗИ ОТ ГРС «КАРАГАС» ДО ПЛОЩАДКИ ОХРАННОГО КРАНА НА 22 км ГО В СОСТАВЕ ОБЪЕКТА «ДООСНАЩЕНИЕ ИТСО ГРС ТАРУМОВСКОГО ЛПУМГ» КОД 11050

Постановлением Главы администрации муниципального образования сельского поселения «сельсовет Карагасский» от «15» 11.2016 г. № _____ организованы мероприятия по подготовке документации по планировке территории части земель МО СП «сельсовет Карагасский» Ногайского района в целях прове-

№ 53

Провести публичные слушания по рассмотрению проекта планировки и проекта межевания территории части муниципального образования сельского поселения «сельсовет Карагасский» Ногайского района в целях проведения работ по объекту – «Дооснащение ИТСО ГРС Тарумовского ЛПУМГ»

Для координации совместных действий по организации и проведению публичных слушаний созданий создать комиссию в составе Председателя и ее членов.

Постановление вступает в силу со дня его официального опубликования.

К.З. Мамаев

МО СП «село Терекли-Мектеб» извещает о продаже через аукцион следующие земельные участки:

Лот №1 – земельный участок площадью 942 кв.м. с кадастровым номером 05:03:120021:1411 по ул.Арсланова №32, с разрешенным использованием – для ведения личного подсобного хозяйства.

Лот №2 – земельный участок площадью 930 кв.м. с кадастровым номером 05:03:120021:1333 по ул.Юсупова №10, с разрешенным использованием – для ведения личного подсобного хозяйства.

Лот №3 – земельный участок площадью 1000 кв.м. с кадастровым номером 05:03:120020:1165 по ул.Аджикова №1/1, с разрешенным использованием – для ведения личного подсобного хозяйства.

Лот №4 – земельный участок площадью 1000 кв.м. с кадастровым номером 05:03:120021:1567 по ул.Кумлинская №1/3, с разрешенным использованием – для строительства объектов коммерческой деятельности.

Лот №5 – земельный участок площадью 660 кв.м. с кадастровым номером 05:03:120023:722 по ул.Терешковой (УОС) №2/2, с разрешенным использованием – для ведения личного подсобного хозяйства.

Лот №6 – земельный участок площадью 26 кв.м. с кадастровым номером 05:03:120021:1679 по ул.Эдиге №70/а, с разрешенным использованием – для строительства коммерческих объектов.

Лот №7 – земельный участок площадью 1000 кв.м. с кадастровым номером 05:03:120022:733 по ул.Муллаева №40, с разрешенным использованием – для ведения личного подсобного хозяйства.

Лот №8 – земельный участок площадью 310 кв.м. с кадастровым номером 05:03:120020:1281 по ул.Капаева №12/2, с разрешенным использованием – для ведения личного подсобного хозяйства.

Основание проведения аукциона – постановление главы МО СП «село Терекли-Мектеб» №236 от 11.09.2023 г.

И.о. главы МО СП «село Терекли-Мектеб»

Е.

С наступлением холодов в Ногайском районе участились жалобы со стороны населения на низкое напряжение (до 160 В). Это происходит из-за массового использования электроэнергии в целях отопления, особенно в таких населенных пунктах, как Кунбатар и Орта-Тюбе, как правило самодельными отопительными приборами большой мощности, значительно превышающей разрешенную по имеющимся техническим условиям. Надо заметить, что в летний период нагрузки составляют всего 50 % номинала, а сейчас в вечерний максимум наблюдается даже перегрузка таких ПС как Кунбатар, Карагас.

В целях наведения порядка в электроснабжении потребителей Ногайского района, и во избежание всеерных отключений, обеспечения сохранности трансформаторов 35/10 кв на опорных подстанциях и трансформаторов 10/0,4 кв в населенных пунктах, все технические условия, выданные на использование электроэнергии в целях отопления аннулированы.

Разрешается использование электроэнергии для отопления с использованием калориферов заводского изготовления. При этом общая потребляемая абонентом (семьей) мощность не должна превышать разрешенную имеющимися у абонента техническими условий (как правило это 2,5-3,5 кВт).

М-А. ХАППАЛАЕВ,
начальник ЗЭС.

Г. КАРТАКАЕВА,
Ногай районы бой-
ынша Россия ОМВД МП
начальниги полиция капи-
тану.

ЙЫЙЫН

Маданиятты
оьрлентуув акында

Янъыларда Россия Федерациясынынъ Федераллык Йыйынынынъ Государстволык Думасынынъ Маданият бойынша комитетининъ йыйыны болып обьтти.

Йыйында «2017-нши йылга эм 2018 эм 2019-ншы йыллардынъ план болжалына федераллык бюджетти акында» деген федераллык законынынъ проекти, Россия Федерациясында 2015-нши йылда маданият аьли акында йыл сайынлык патшалык доклады акында деген сораулар ойланылган.

Соны ман бирге йыйында Россиядагы маданиятты саклав эм оьрлентуув маьселелерининъ хыйлысы ойланылып каралган. Солардынъ арасында авыл еринде маданият учреждениелерининъ инфраструктурасы, «Халк артисти» деген сыйлы аты болган иследейтаган пенсионерлерди патшалык яктан колты-

клав шаралары акында, РФ Президентининъ Указы ман келисли кепте ортак россиялык ямагат-патшалык организациясы эсабында туьзилген «Россия Маданият фонды» акында сораулар да бар эди.

«Единая Россия» фракциясы атыннан Государстволык Думасынынъ комитетинде шыгып соьйлеген Юрий Левицкий 2017-нши йылга «Россия маданияты» деп аталган Федераллык целевой программасына киргистуув уьшин Дагестан Республикасыннан туьскен аьризерди якламага керек деген тилегин билдирген.

Комитеттинъ йыйында РФ Маданият министри В.Мединский де ортакшылык эткен.

Комитеттинъ йыйынынъ онынъ председатели, белгили кинорежиссер Станислав Говорухин юриткен.

ФОРУМ

Элдинъ келеектегиси

Янъыларда Дослык уйинде, Миллет политикасы бойынша министерствосында, Татьяна Гамалей, муниципаллык туьзилислерининъ ваькиллери мен, «Россиядынъ келеектегиси – аналар колында» деген регионлар ара болаятырған форумга кайтип аьзирлик коьрилетаны акында ортага салып ойлаласты.

Йыйынды аша келип, миллет политикасы бойынша министри Татьяна Гамалей келген конактарга, регионлар ара озгарылаак форум, «Россия халкларынынъ этнокультуралык оьрленуьвин эм россия миллетлерининъ бирлигин беркитуув» деген

Федераллык целевой программа ишинде озгарылтаганын билдирди. Солай ок, бу форум ДР Аькимбасы Р.Абдулатиповтынъ да колтыклавы астында озатаганын белгиледи.

– Бу йылгы «Россиядынъ келеектегиси – аналар колында» деген форум 2014-2015-нши йылларда озганнан артык болмаса, кем болмас, бу йыл сонда федераллык дережеси болган экспертлер, Сырт- Кавказ, Кубыла, Приволжский федераллык округлардагы регионлардан делегациялар ортакшылык этедилер, – деди ол.

«Элдинъ келеектегиси – аналар колында» деген реги-

онлар ара форумнынъ биринши куьнинде, планга коьре, келген конактар пленарлык, сонъ доьрт секциялар йыйындарында ортакшылык этпеге кереклер. Бу куьн (ноябрь айынынъ 23-24 куьнлеринде форум озады) йыйынлардан сонъ, орыс оькутувышынынъ эстелигине гуьл байламларын салмага, экинши куьн болса, Дербент каласындагы «Нарын-кала» беркитпесинде болмага ниетленеди.

Регионлар ара форумнынъ озгарылувынынъ бас ниети – хатын-анадынъ орынын элдинъ ямагат-политикалык, маданият яшавында коьрсетуув.

Г. САГИНДИКОВА.

БАЙРАМ

Бу куьн куьнъирт болмасын

1998-нши йыл бизим биринши президент куьздинъ куьнъирт мезгилинде ноябрьдинъ ызгы каты куьнинде Ана куьнин белгилемеге токтаскан.

Коьп элдерде Аналар байрамын май айдынъ экинши каты куьнинде белгилейдилер, неге десе язлык – яшавдынъ басланувы, ана болса яшавды савкатлайды. Англияда сол куьн аналарга туьрли пирожное писиредилер, Австралияда балалар аналарына шешекейлер мен эм савкатлар ман бирге эртенги асты яткан орындарына аькеледилер. Канададынъ яшавшылары сол куьн аналарга олар уьшин сатып алынган шешекейлерди аькелген тасувынга эсикти ашувдан баска куьлык эттирмейдилер. Татувлы астан яхшы аьналары бар Китай аналарга деп туьрли аслардан туьзилген дастархан аьзирлейди. Баьри де элдерде сол куьн ресторан-

лар байрамга келисли меню аьзирлейдилер, турагентстволар юбаныш кыдырувлар уйгынлайдылар, издателлер ыспай открыткалар шыгарадылар. Канадада, мысалы, кайынаналарга багысланган открыткалар да ясайдылар экенлер.

Бу байрам бизде яшавга бек авыр киреди. Байрам куьнинде коьп элдерде аналарга этилетеган сыйлыктар бизде яшавга толы кепте кирмегенлер. Россияда балалары аналарды аз суьйгеннен тувыл, сол куьнди тийисли кепте байрамшылав бизде кенъ орын таппаган. Сол куьнди байрамшылав акында бизде тийисли кепте айтылмайды, патшалык эм ямагат органлар ягыннан да калай байрамшылав керек экенининъ уьлгиси коьрсетилмейди.

Ана куьнинде аналарды тийисли кепте сыйлайык. Сол сый югары патшалык органлар ягыннан да

этилсе, ийги эди. Калаларда эм авылларда сол куьн аналарга багысланган концертлер озгарылганлары, коьп балалы аналарга дипломлар, грамоталар, акшалай баргылар тапшырылганы бек ийги. Ама сол куьн аналарга югары патшалык савгалар тапшырылса экен. Баьри не де хайырлы тагы да бир зат акында айтайым. Сол куьн аналарга багысланган тортлар эм пирожныйлар ясаса, туькенлер витриналарын ыспайлап, шатлыклы сатувлар озгасалар, аьдемлерде байрам коьнъил болаягын, сатушылар оьзлери де келим алаягын бизнесменлердинъ эслерине де салайык.

Мага коьре, энъ де маьнелиси, байрамды белгиледи май айга коьширсе, ийги болаяк эди. Баьри зат та куьетаган мезгилден уьмитлердинъ эм оьрленуьвдинъ заманына.

МАГОМЕТ КОЖАЕВ.

НОРКА по цене КУРТКИ

РАССРОЧКА 0-0-24

без первоначального взноса
и переплаты

1-2 ДЕКАБРЯ
Дом Культуры
г.Терекли-Мектеб
К. Маркса 32

- дубленки;
- мутоны;
- кардиганы;
- бобры;
- пушковые;
- голландские уборы.

ГАРАНТИЯ 2 ГОДА

МОРОЗКО

www.shuby-belka.ru

8-800-333-40-81

Бесплатный звонок по России

Рассрочку предоставляет РНП «Белка» для сроков 2-24 месяца без первоначального взноса

ДЕРБЕНТ КАЛАСЫНДА

Баьтирдинъ эстелигине

Янъыларда, Россия Федерациясынынъ МВД куьллыкшысынынъ куьни белгиленгенде, Дербент каласындагы кадет школасында, Россия Баьтири Магомед Нурбагандовтынъ эстелигине багысланып, «Ополченец» аьскерши-спорт ойынынъ республикалык кезеги болып озды.

Шарада республикадынъ кубыла ягында орынласкан авылларынынъ эм калаларынынъ школалары-

нынъ 7-8-нши классларынынъ окувшылары ортакшылык эттилер.

Бу шарадынъ озувына ДР Яслар ислери бойынша министерствосы эм Дербент каласынынъ Аьскершилик комиссариаты куьш салганлар. Республикадынъ туьрли калаларынан, авылларынан келген окувшылар куьплердинъ базласы Россия Баьтири М.Нурбагандовты эскеруув мен басланды. Шара

катнасувшыларын Дербент каласынынъ администрациясынынъ аькимбасынынъ орынбасары М.Алиев, билимлендируув боьлигининъ етекшиси В.Кулиев, кадет школаинтернатынынъ директоры М.Эминов эм сондай баскалар хош коьрип, ийги йоравларын айттылар.

Бу ойыннынъ озувы босына тувыл. Шара уйгынлавылардынъ билдируувине коьре, олар окувшылардынъ ден савлыгын беркитер, эр балаларды аьскершилер сырасында аьрекет этуьвге аьзирлев мырад пан озгарадылар. Сол ойын бойынша шара катнасувшылар биринши медициналык ярдам кайтип этпеге, савытты кайтип бузып, йыйнамага керегин коьрсеттилер эм сондай баска сынавларды оьттилер. Енъуьвши куьп Махачкалада озган ойын кезегинде катнаскан.

Билдируувлер

1983-нши йылда Карагас авыл орта школасы ман Кошбике Менлигазиевна Сартаевадынъ атына берилген орта билим акында Г-333215 номерли аттестат куьшиннен тайган деп эсапламак.

Дагестан Республикасынынъ Байланыс эм энергетика, коьлик министерствосы, 20 ястан -35 яска дейим дагестаншылар санынан, аьдемлерди III разрядлы пассажир вагонларынынъ проводниги болып куьллык этпеге шаьырадылар. Аьр ай сайынлык кыйын ак 15-18 мынъ маьнет акша болаяк.

Ис орыны ман кызыксынган аьдемлер Махачкаладагы темир йол больницасыннан медициналык справка алмага керек. Ис орынына туьспеге суьйген аьдемлер ДР Байланыс эм энергетика, коьлик министерствосына келип тийисли соьйлесуьвди оьтпеге керек.

Бизим адресимиз: Махачкала каласы, И. Казака №41, 207-нши боьлме.

«ШОЛ ТАВЫСЫ»
(ГОЛОС СТЕПИ)

26

ТОКТАСТЫРУВШЫЛАР:
Дагестан Республикадынъ Халк Йыйыны
эм Правительствосы.

Бас редактор
КОЖАЕВА Э.Ю.

Газета коьлем коммуникациялар тармагында эм маданият калымжады коршалавада законодательстводы тутууга тергев салув бойынша федераллык службасынынъ

ЮФО бойынша регионаллык Управленисинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИ №ФС 10-6455 (26 январь 2007 й.)

Колязбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар оьй токтасалар редакциядыкы ман келиспексе боладылар. Авторлар язымалары уьшин яваплылар. ДР-нынъ Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалавага кол басылув заманы – 17 саьатте. Баспалавага кол басылган – 16 саьатте.

Адрес редакции и издателя:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район,
с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
Газета «Голос степи».

Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru

Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)

Телефоны:

Общий отдел – 21-4-71
Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж – 2500 экз.

Цена – 5 рублей.

Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.

Газета отпечатана в типографии
ООО «Издательство «Лотос»
по адресу:
367018, ДР, г.Махачкала,
Проспект Петра I, 61.